

**Broedvogels van Polder
Oosterwolde en Rietveld
Elburg in 2014**

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2014/48

Broedvogels van Polder Oosterwolde en Rietveld Elburg in 2014

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2014/48
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Staatsbosbeheer, regio Oost

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland 2014

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, regio-Oost

Foto's omslag: Symen Deuzeman

Wijze van citeren: Deuzeman S. 2014. Broedvogels van Polder Oosterwolde en Rietveld Elburg in 2014. Sovon-rapport 2014/48. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding.....	3
2. Gebied	4
2.1. Ligging en karakteristiek	4
2.2. Bodemgebruik	5
2.3. Rietveld Elburg.....	6
3. Werkwijze.....	8
3.1. Doelstelling	8
3.2. Veldwerk	8
3.3. Interpretatie	9
3.4. Weersomstandigheden.....	9
3.5. Overige omstandigheden.....	10
3.6. Foutenmarges.....	10
4. Resultaten	11
4.1. Soorten en aantallen	11
4.2. Soortbesprekingen	13
4.3. Waarnemingen van niet-broedende vogels	24
5. Evaluatie.....	26
5.1 Aantalsverloop weidevogels.....	26
5.2. Aantalsverloop van moerasvogels.....	28
5.3. Aantalsverloop Verlengde Riethaere, Kleine Woldweg en Overige Landschapselementen.....	29
5.4. Rietveld Elburg.....	33
6. Literatuur	36

Samenvatting

In het voorjaar van 2014 werd Polder Oosterwolde (283,5 ha) en het Rietveld Elburg (15 ha) in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost geïnventariseerd op broedvogels. Hierbij werd de werkwijze van de zogenaamde 'uitgebreide territoriumkartering' toegepast, waarbij in Polder Oosterwolde gemiddeld 10,4 minuten per ha werd besteed aan veldwerk en in het Rietveld Elburg 26 minuten per ha. Polder Oosterwolde is een open graslandgebied met een afwisseling tussen verschillende terreintypen, zoals weidevogelgrasland, vochtig schraal grasland, rietvegetaties, open water, natuurontwikkelingseilandjes en houtwallen. In tegenstelling tot andere jaren was Eiland de Abbert in het Drontermeer eveneens betrokken bij de inventarisatie. Rietveld Elburg bestaat overwegend uit overjarig nat rietland, afgewisseld met open water en aan de randen en op de kade opslag van voornamelijk wilg en vlieren. De inventarisatie werd uitgevoerd door de samensteller van dit rapport, werkzaam bij Sovon Vogelonderzoek Nederland.

In Polder Oosterwolde (incl. Eiland de Abbert) werden in totaal 77 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. In totaal werden eenentwintig soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Roerdomp, Wintertaling, Pijlstaart, Zomertaling, Slobeend, Watersnip, Grutto, Tureluur, Zwarte Stern, Koekoek, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Snor, Grote Karekiet, Spotvogel, Matkop, Huismus en Kneu. In Rietveld Elburg werden in totaal 30 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel genoteerd, waarvan drie soorten voorkomen op de Rode Lijst: Koekoek, Snor en Kneu.

Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van broedvogelaantallen, met name van de weidevogels. In 1958 is het weidevogelreservaat voor het eerst gekarteerd, sindsdien heeft vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden. De inventarisaties hebben tot doel om de verspreiding, fluctuaties en trends in aantallen van vogels vast te leggen. In de evaluatie is het aantalsverloop van weidevogels vanaf 1958 weergegeven in een aantal grafieken. Tevens is deze vergeleken met de landelijke index voor het agrarische gebied. Er wordt met name ingegaan op de situatie in het weidevogelreservaat na 1994. In het reservaat vond toen een belangrijke verandering plaats in de waterhuishouding. Staatsbosbeheer hanteert sindsdien een eigen peilregime. Door het inlaten van water wordt een hoger waterpeil gehandhaafd, dat vanaf 1994 een zichtbaar positief effect heeft gehad op de kritische weidevogelsoorten, met als topjaar 1999. De weidevogelpopulatie staat de laatste jaren echter stevig onder druk. De aantallen van kritische weidevogelsoorten zoals de Grutto en Kievit laten een negatieve ontwikkeling zien. Voor de Grutto geldt in de periode 1999-2014 een afname van meer dan 50% van het aantal paren. De toename van Graspieper en Rietgors in het weidevogelreservaat duidt op verruiging van een deel van de graslandpercelen.

Na de toch wel stevige dip in 2012, volgde een herstel in 2013 voor de weidevogels in Polder Oosterwolde. Dit herstel handhaafde zich in 2014, met name bij Grutto, Kievit en Tureluur. Kijkend naar de verspreiding van deze soorten is duidelijk te zien, dat een aanzienlijk deel zich had gevestigd in het zuidwestelijke deel van het reservaat. Net als in 2013 was de situatie hier gunstig, vanwege water dat op het grasland was blijven staan, ofwel de aanwezigheid van plas/dras situaties.

Hierdoor kwam de grasgroei laat op gang en het bleef lokaal lang nat, wat een grote aantrekkingskracht had op de kritische weidevogels, met name op Kieviten en Tureluurs. Elders in het reservaat was de situatie vergelijkbaar met eerdere jaren, al viel het noordoostelijke deel wat tegen voor de Grutto.

Moerasvogels beleefden een goed jaar in Oosterwolde, vermoedelijk gerelateerd aan goede overleving door zacht winterweer (Roerdomp, Baardman). Afrika-gangers deden het ook goed, zoals Kleine Karekiet, Snor en Sprinkhaanzanger. De Rietgors herstelde zich na een dip in 2013.

Natuurherstel in het reservaat en omliggende percelen aan de Kleine Woldweg leverde een prachtige pionierssituatie op, met een kale grond, die zeer aantrekkelijk bleek te zijn voor Kieviten, maar ook voor Slobeend, Scholekster, Tureluur, Graspieper en Gele Kwikstaart.

1. Inleiding

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Staatsbosbeheer jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. In het voorjaar van 2014 is Polder Oosterwolde (283,5 ha) en het Rietveld Elburg (15 ha) geïnventariseerd op broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de inventarisatie uit als onderdeel van het consortium De Vlinderstichting, Sovon & EIS voor Staatsbosbeheer Nederland. Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van broedvogelaantallen van met name weidevogels. De eerste kartering werd in 1958 uitgevoerd en daarna heeft er tot en met 2014 vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten van de broedvogelinventarisatie. Tevens worden de aantallen van aangetroffen soorten vergeleken met de reeks broedvogeltellingen vanaf 1958 en met de landelijke index voor weidevogels. Het basismateriaal van de inventarisatie is opgeslagen op het Sovon-kantoor in Nijmegen.

Dank is verschuldigd aan de medewerkers van Staatsbosbeheer regio Oost. Jaap Rouwenhorst was behulpzaam als contactpersoon namens de opdrachtgever. Adrie Hottinga toonde veel belangstelling en leverde een digitale versie van de broedvogelaantallen vanaf 1958. Alexander Mörzer Bruijns was de directe contactpersoon tijdens het veldwerk en toonde veel belangstelling, evenals Nathalie van Dijk, die tevens een veldochtend meeliep. Samen met Egbert van Wijhe, Kees Bokshorn en Rob Bijnsdorp werd per boot eiland De Abbert en de Oeverlanden driemaal extra bezocht.

Jaap Rouwenhorst voorzag een eerdere versie van dit rapport van commentaar. Lara Marx (Sovon) was behulpzaam bij de verwerking in GIS. Hulp in het veld of anderszins werd verder verkregen van de heer A. van der Heyden, Frank Klinge en Henk Roke (SBB), Jan Klein, Willem van Manen en Petra Verburg (Sovon). Allen bedankt!

Combinatie van gemaaid en ongemaaid rietland in de Riethaere, 24 april 2014

2. Gebied

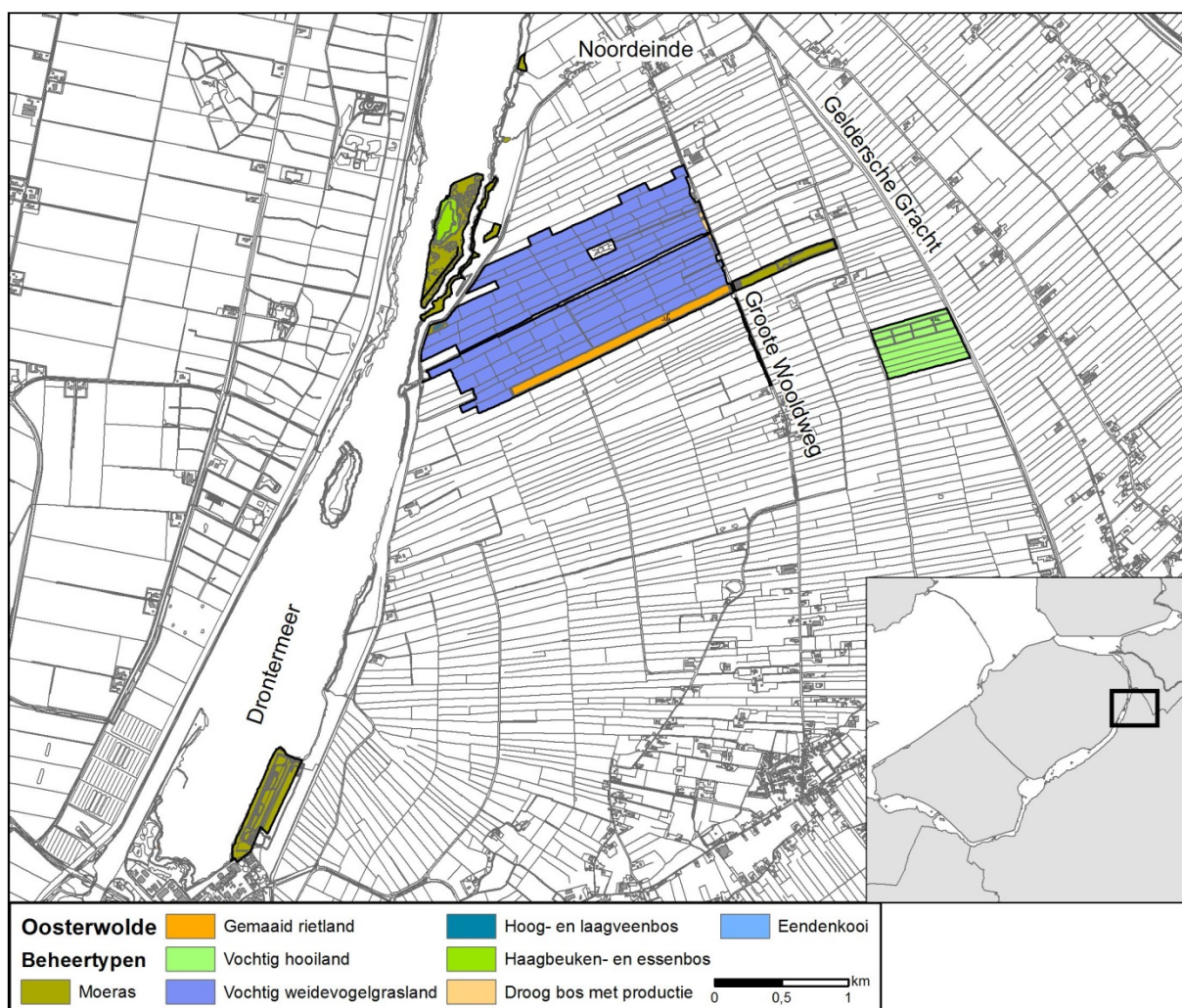
2.1. Ligging en karakteristiek

Polder Oosterwolde, inclusief Eiland de Abbart (283,5 ha) is gelegen in het uiterste noorden van de provincie Gelderland. Het is een open graslandgebied met een afwisseling tussen verschillende terreintypen, zoals weidevogelgrasland, vochtig schraal grasland, rietvegetaties, open water en houtwallen. In de volksmond wordt het studiegebied vaak “het weidevogelreservaat” genoemd. Het weidevogelreservaat heeft een oppervlakte van 185 ha grasland en 15 ha rietland. Dit rietland staat bekend als de Riethaere. Het weidevogelreservaat ligt ingesloten tussen twee betrekkelijk grote wegen. Aan de oostzijde door de Grote Woldweg, die loopt van Noordeinde naar Oosterwolde en aan de westzijde door de Kamperweg, die loopt van Noordeinde naar Elburg. Het reservaat wordt doorsneden door het Noordermerkkanaal, dat in eigendom en beheer is bij Staatsbosbeheer. Kenmerkend is de aanwezigheid van een particuliere eendenkooi in het centrum van het weidevogelreservaat. Deze eendenkooi heeft een kooicirkel van 1506 meter. Het kooirecht is publiekrechtelijk verankerd en heeft rechtsbescherming ten opzichte van planologische beslissingen, wat voor de rust in het reservaat voordelig is. Ter hoogte van de eendenkooi langs de Grote Woldweg is de oude kooikerswoning aanwezig, die in particulier bezit is. In het centrum van de rietlanden van de Riethaere ligt een observatiehut, die voor een fraai overzicht over het weidevogelreservaat zorgt.

Naast het weidevogelreservaat is nog een aantal rietlanden, schraalgraslandjes en houtopstanden in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer. De overige rietlanden worden de “oeverlanden van het Drontermeer” en de “Verlengde Riethaere” genoemd. Het eerst genoemde gebied is te vinden ten westen van de Kamperdijk ter hoogte van eiland De Abbart in het Drontermeer. De oeverlanden bestaan hoofdzakelijk uit gemaaide en ongemaaide rietlanden met een afwisseling van vochtige schraalgraslanden. Rondom eiland De Abbart is natuurontwikkeling gepleegd. In 1994 zijn verschillende eilandjes opgespoten, de Oliebollen genoemd. Op de meeste eilanden is opslag van elzen en wilgen rijkelijk aanwezig, dat eens in de zoveel jaren wordt gekapt. Langs de meest noordelijke eilandjes is inmiddels een goed ontwikkelde waterrietzone ontstaan, dat geschikt is voor zeer kritische moerasvogels, zoals de Grote Karekiet.

Eiland De Abbart was dit jaar in zijn geheel betrokken bij de inventarisatie. Het heeft een natuurfunctie en is niet toegankelijk voor publiek. Het eiland is bebost met een goed ontwikkeld opgaand loofbos. Langs de randen staan veel oude (dode) wilgen. Er is een goed ontwikkelde tweede boomlaag, die hoofdzakelijk bestaat uit haagbeuk, beuk, eik en berk. De struik- en kruidlaag is zeer weelderig, met onder andere spontaan opgeslagen meidoorns. Rondom het eiland is een stevige waterrietzone aanwezig.

De Verlengde Riethaere loopt in het verlengde van de Riethaere een kilometer in oostelijke richting door van de Grote Woldweg naar de Kleine Woldweg. Het bestaat uit een afwisseling van zegge-, lisdodde en oude rietruigte. In het centrum van de Verlengde Riethaere ligt een plas water, dat met name voor watervogels interessant is. In de periode 2004-2014 heeft er geen rietoogst plaatsgevonden. Tussen de Kleine Woldweg en de Geldersche Gracht ligt nog een aantal percelen weidevogelgrasland en vochtig schraal grasland. De houtige opstanden zijn te vinden langs de gehele oostgrens van het weidevogelreservaat tot en met Kerkdorp. Na Kerkdorp is nog een strook van ongeveer 200 meter te vinden. Het is feitelijk de smalle strook tussen de Grote Woldweg en de Oosterwoldsche Molenvliet. De opstanden bestaan hier uit een afwisseling van (knot-) wilgen, elzen en ruygtes. Op de topografische kaart met schaal 1:25.000 is Polder Oosterwolde te vinden op kaartblad 21C. Meer gedetailleerd is dit verdeeld over het atlasblok 2152. In de periode 2004-2014 zijn alle objecten van Polder Oosterwolde die eigendom zijn van Staatsbosbeheer onderzocht op broedvogels, dit in tegenstelling tot de periode 1994-2003. Toen zijn de houtige opstanden ten zuiden van het weidevogelreservaat en het reservaat aan de Kleine Woldweg buiten beschouwing gelaten. Evenals de periode 1994-2013 werd in 2014 de eendenkooi niet betrokken bij de inventarisatie, echter wel de voormalige kooikerswoning met erf (Deuzeman 2014). In figuur 1 is de ligging van Polder Oosterwolde in de regio weergegeven.

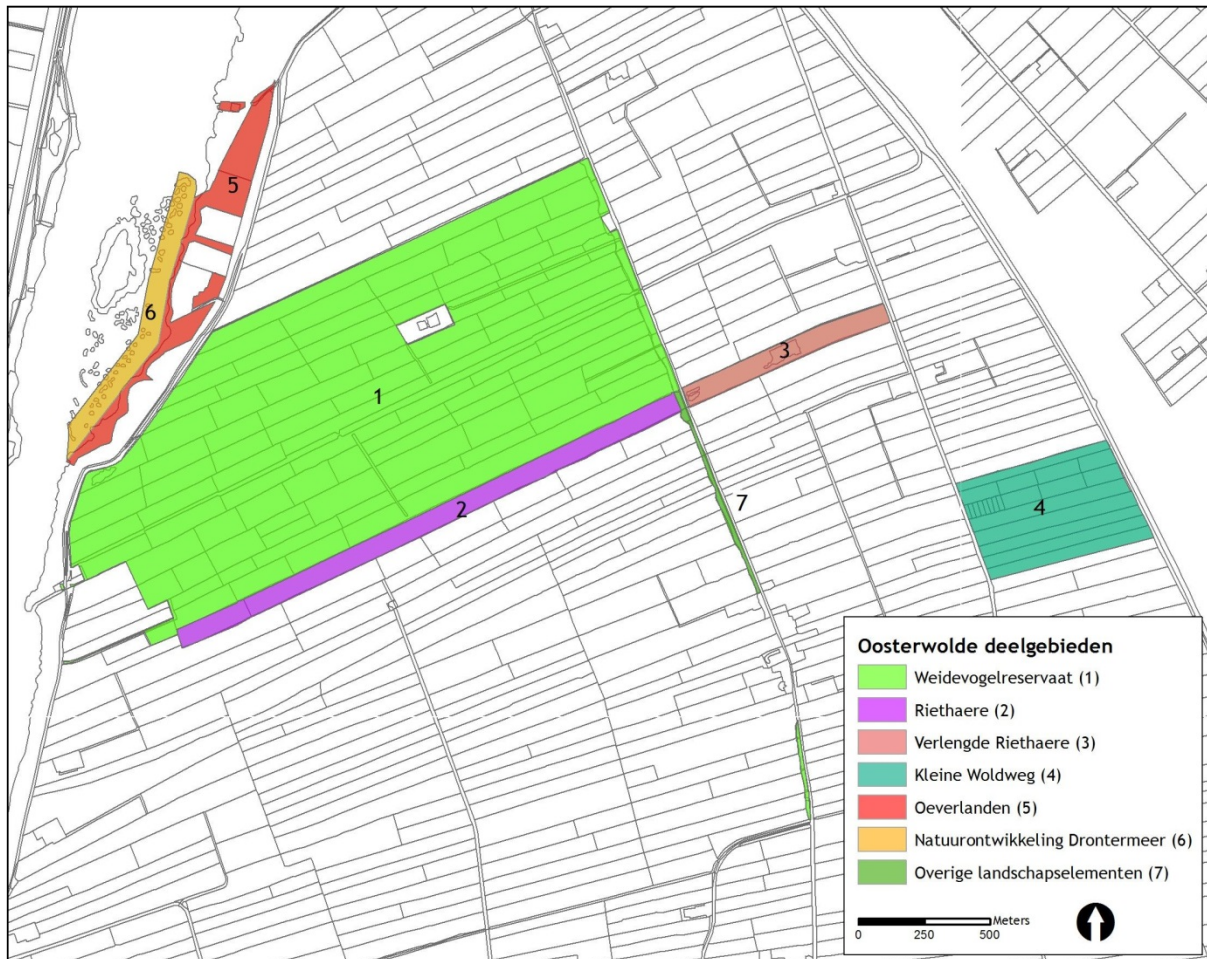
Figuur 1. Ligging van Polder Oosterwolde en Rietveld Elburg met de belangrijkste beheertypen.

2.2. Bodemgebruik

Het weidevogelreservaat heeft een eigen waterbeheersing, die volledig is afgestemd op de randvoorwaarden voor kritische weidevogels (Zomertaling-groep). De hoogte van de grondwatersturingstand is in de periode september-maart gebaseerd op het gewenste grondwaterregime van 0-0,10 m -mv en in de periode april-augustus van 0,10-0,30 m -mv. De waterbeheersing is de laatste jaren geoptimaliseerd en sinds 2003 volledig gedigitaliseerd. Het peilbeheer in het weidevogelreservaat wordt rechtstreeks via grondwatermetingen aangestuurd. Het Noordermerkkanaal is ongeveer tien jaar geleden geprofileerd. Het talud is vergraven en er zijn plasbermen aangelegd, waardoor een ondiep terras is ontstaan. Dit ondiepe gedeelte is bijzonder belangrijk voor foeragerende steltlopers, eenden, Lepelaars en Grote Zilverreigers. Staatsbosbeheer heeft in het contract met de riethandelaren opgenomen dat jaarlijks circa dertig procent van de oppervlakte rietland niet wordt geogst. Dit is gunstig voor de meeste karakteristieke rietvogels, die in het overjarig rietland broeden. De weidevogelgraslanden bestaan uit vochtige graslanden die omringd worden door sloten. De percelen kennen overwegend een extensief gebruik en zijn daardoor soortenrijker dan gangbaar agrarisch beheerde graslanden. Het maairegime is voor weidevogels gunstiger dan in gangbaar agrarisch beheerde graslanden. De percelen in eigendom van Staatsbosbeheer worden namelijk niet voor 15 juni gemaaid. Daarnaast is het de doelstelling dat de meeste percelen bemest worden met ruige stalmest, dat in combinatie met het gevarieerde beheer van

begrazing en het hoge slootpeil gunstig is voor weidevogels (Deuzeman 2004). In het vroege voorjaar van 2014 waren de percelen in het zuidwestelijke blok behoorlijk nat. Hierdoor ontstonden plas/dras situaties, met daarna een korte grasmat tot gevolg.

De grootste ingreep in het reservaat vond plaats in het reservaat aan de Kleine Woldweg. Van het oorspronkelijke reservaat en de recent verkregen graslandpercelen, werd de toplaag in het vroege voorjaar afgegraven en werden greppels gegraven om te komen tot een optimale waterhuishouding. Ten tijde van de inventarisatie was het gebied nog niet volledig ingericht. Dit vond plaats na het broedseizoen, waarbij de doelstelling is te komen tot een vochtig schraalland.

Figuur 2. Ligging van de deelgebieden in Polder Oosterwolde.

2.3. Rietveld Elburg

Het Rietveld Elburg is gelegen in het uiterste zuiden van het Drontermeer, ten noorden van de Elburgse rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). Het gebied is in 1977 aangelegd om het afvalwater van de waterzuivering na te zuiveren. Daartoe zijn kaden opgespoten en is rietland aangeplant. In 1978 is het veld als zogenaamd helofytenfilter (vloeiveld) in gebruik genomen. Het rietveld wordt in de lengterichting door een dam in tweeën gedeeld. Op deze dam is opslag van wilg en vlier aanwezig, deels verruigd met braamstruweel. Aan de westzijde is een bosgordel ontstaan (meest wilg) die regelmatig wordt teruggezet. Aan de oostzijde grenst het rietveld aan (in de meeste jaren begraasd) grasland, overlopend in het talud van de oude zeedijk.

In 2007 is het beheer in handen gekomen van Staatsbosbeheer. Het gaat om 15 ha overwegend overjarig nat rietland, afgewisseld met open water en aan de randen en op de kade opslag van

voornamelijk wilg en vlieren. In sommige jaren worden stukken rietland gemaaid, maar het merendeel bestaat uit overjarig nat rietland. Ongewenste opslag wordt in de wintermaanden verwijderd. In het waterpeil kan worden gestuurd, op een dusdanige wijze dat dit optimaal is voor verjonging van riet en riet- en moerasvogels (van den Hoek 2014).

Tabel 1. Verdeling van de verschillende beheertypen in Polder Oosterwolde en Rietveld Elburg (Staatsbosbeheer 2014).

Beheertype	Omschrijving	Opp/ha
N05.01	Moeras	41,8
N05.02	Gemaaid rietland	14,0
N10.02	Vochtig hooiland	24,2
N12.02	Kruidenrijk- en faunarijk grasland	11,6
N13.01	Vochtig weidevogelgrasland	185,5
N14.02	Hoog- en laagveenbos	0,2
N14.03	Haagbeuken- en essenbos	4,7
N16.01	Droog bos met productie	1,4
N17.04	Eendenkooi	0,0
Totaal		283,5

3. Werkwijze

3.1. Doelstelling

De broedvogelinventarisatie in Polder Oosterwolde kent een unieke reeks van monitoringgegevens van de meest kritische weidevogels. Al vanaf 1958 worden aantalsontwikkelingen in het gebied op een systematische wijze verzameld. De inventarisaties hebben dan ook tot voornaamste doel het vastleggen van de verspreiding, fluctuaties en trends in aantallen van weidevogels en daarnaast van de in de rietlanden voorkomende moerasvogels. Met het jaarlijks vastleggen van de verspreiding en de aantallen van de verschillende broedvogelsoorten wordt informatie verkregen over de verspreiding, aantalsontwikkelingen, effecten van het gevoerde beheer en de huidige toestand van de verschillende gebiedsdelen als leef- en broedgebied voor vogels. Het accent ligt op de kartering van de weidevogels en van de zeldzame, schaarse, bedreigde en karakteristieke broedvogelsoorten. Hierbij gaat het met name om de zogenaamde Rode Lijstsoorten (van Beusekom *et al.* 2005). Hiertoe behoren ook de soorten die vermeld staan in de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van de BMP-B lijst. De *wel* aanwezige Wilde Eend, Soepeend en Meerkoet werden niet geteld.

3.2. Veldwerk

De kartering is in grote lijnen uitgevoerd volgens de methode van de uitgebreide territoriumkartering, zoals beschreven in Hustings *et al.* (1985), conform de normen vastgelegd in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk & Boele 2011). Voor de interpretatie van het aantal territoria van weidevogels is tevens de Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet geraadpleegd (Teunissen & Van Kleunen 2001). Er werden in totaal vijf integrale inventarisatierondes uitgevoerd. Aan de oeverlanden van het Drontermeer en eiland De Abbert werden drie extra bezoeken gebracht (17 april, 20 mei en 17 juni). Dit kon gecombineerd worden met de monitoring van de eilanden in de Veluwerandmeren, dat jaarlijks uitgevoerd wordt door Egbert van Wijhe e.a.

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 4 april tot en met 3 juli (tabel 2). Symen Deuzeman verrichtte zoals gebruikelijk de inventarisatie in Polder Oosterwolde. Het veldwerk in Rietveld Elburg werd tijdens de eerste vier rondes verricht door Willem van Manen. De nachtronde en de laatste ronde werd gedaan door Symen Deuzeman.

Bij de planning van de veldbezoeken is sterk rekening gehouden met de karteerbaarheid van weidevogels en de interpretatienormen in van Dijk & Boele (2011). Hierbij is de methode die van Manen (2001) beschrijft voor de inventarisatie van Polder Arkemheen zoveel mogelijk toegepast. Het komt erop neer dat de eerste twee bezoeken belangrijk zijn voor een nauwkeurig inventarisatie van Kievit en Grutto. Deze bezoeken moeten vallen tussen 10 april en 10 mei (de datumgrenzen voor beide soorten, zie van Dijk & Boele 2011). De volgende twee bezoeken dienen te vallen tussen 10 mei en 5 juni. Deze zijn van belang voor de Tureluur, Scholekster en eenden. Het laatste bezoek wordt gebracht na 15 juni waarbij de nadruk ligt op late moerasvogels en eenden met jongen. Voor een uitgebreide methode beschrijving van de inventarisatie van weidevogels zie van Manen (2001). Ook is er bij de planning van de inventarisatierondes rekening gehouden met de timing die gehanteerd werd in de periode van Lok (2003).

Tabel 2. Tijdsinvestering in Polder Oosterwolde (boven) en Rietveld Elburg (onder) in 2014.

Ronde	Datum	Onderzoekstijd	Totaal (uren)
4-apr	7:20	15:45	8,4
17-apr	8:30	10:00	1,5
23-apr	6:20	15:30	9,2
7-mei	6:10	14:45	8,6
20-mei	8:20	9:50	1,5
30-mei	5:10	14:50	9,7
16-jun	6:00	14:45	8,8
17-jun	8:30	10:00	1,5

Ronde	Datum	Onderzoekstijd	Totaal (uren)
10-apr	10:00	11:10	1,2
24-apr	6:40	7:40	1,0
17-mei	8:00	9:00	1,0
3-jun	7:10	8:15	1,1
24-jun	22:45	23:30	0,8
3-jul	14:10	15:40	1,5

Een standaardbezoek begon een half uur tot een uur voor zonsopgang. Er is uitsluitend geteld tijdens gunstige weersomstandigheden (geen wind of neerslag en goed zicht). Tijdens iedere velddag werd roulerend gestart bij de rietlanden en de houtige opstanden, om zoveel mogelijk te profiteren van de zangpiek van zangvogels. In de loop van de ochtend werd gestart met de inventarisatie van de weidevogels. Het gebied werd systematisch afgelopen, waarbij tijdens de bezoeken vooral gelet werd op territorium- en nestindicatieve gedragingen, zoals nestvondsten, zang, balts, alarm, voerdragende oudervogels, faecesvervoer, afleidingsgedrag en bedelende jongen. Extra nadruk werd gelegd op het verkrijgen van uitsluitende waarnemingen, dus waarnemingen van twee tegelijkertijd zingende of baltsende soortgenoten. In Polder Oosterwolde is in 2014 2946 minuten besteed aan veldwerk en uitgaande van 283,5 ha komt dit gemiddeld neer op 10,4 minuten per ha. Dit is vergelijkbaar met voorgaande inventarisaties (10,1 min/ha in 2013). In Rietveld Elburg is in 2014 390 minuten besteed aan veldwerk en uitgaande van 15 ha komt dit gemiddeld neer op 26 minuten per ha.

3.3. Interpretatie

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van broedcode, ingetekend op veldkaarten. Later werden deze gedigitaliseerd en ingevoerd in het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering van waarnemingen tot territoria gebeurde op basis van de criteria zoals beschreven in van Dijk & Boele (2011), maar met een lichte aanpassing vanwege het geringe aantal bezoeken (5 i.p.v. 8). Exacte clustercriteria zijn terug te vinden in bijlage 2. Nestvondsten of nestindicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de laatste meetellende waarneming binnen de geïnterpreteerde territoria.

3.4. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2014 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat. Tijdens alle veldbezoeken waren de weersomstandigheden gunstig voor het uitvoeren van een broedvogelinventarisatie.

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in maart-juli 2014, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (1981-2013).

Maand	Temperatuur		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2014	Ref	2014	Ref	2014	Ref
Maart	8,4	6,2	203	122	26	67
April	12,1	9,2	175	174	58	42
Mei	13,2	13,1	192	207	102	62
Juni	16,2	15,6	228	194	30	66
Juli	19,8	17,9	204	206	137	81

3.5. Overige omstandigheden

De winter van 2014 was volgens de maatstaven van het KNMI uitzonderlijk zacht. Veldmuizen waren op veel plekken talrijk. De lente kwam extreem vroeg, waardoor bomen vroeg blad zetten en ook groei van bodemvegetatie zeer voorspoedig verliep. Veel standvogels en mogelijk korte afstandstrekkingen begonnen vroeg met eileg. Insecten bleven in de loop van het voorjaar en gedurende de zomer schaars (gemeten naar de geringe overlast door steekmuggen, weinig insectenresten op voorruitende auto en schaarse vraat door spanruppen in eiken).

3.6. Foutenmarges

We hadden de indruk dat het koude en droge weer op veel ochtenden een drukkende invloed had op de zangactiviteit van de broedvogels. Het is daardoor mogelijk dat van sommige soorten de aantallen zijn onderschat.

De gehanteerde bezoekfrequentie is afgestemd op het karteren van een selectie van minder algemene soorten. Doordat niet het hele onderzoeksgebied gedurende iedere ronde tussen een uur voor- en twee uur na zonsopgang werd geteld en slechts vijf in plaats van acht bezoeken zijn gebracht, zullen vooral territoria van algemene soorten met een exclusieve ochtendzangpiek (Merel, Zanglijster) zijn gemist. Ook soorten die lokaal een zeer hoge dichtheid kunnen bereiken, zullen waarschijnlijk zijn onderschat. De aantallen en verspreiding van nachtvogels is niet conform de werkelijkheid vanwege het ontbreken van gerichte nacht- en schemerbezoeken.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In Polder Oosterwolde inclusief Eiland de Abbert werden in totaal 77 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd (tabel 4). In totaal werden eenentwintig soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Roerdomp, Wintertaling, Pijlstaart, Zomertaling, Slobeend, Watersnip, Grutto, Tureluur, Zwarte Stern, Koekoek, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Snor, Grote Karekiet, Spotvogel, Matkop, Huismus en Kneu (van Beusekom *et al.* 2005). In de terminologie van Sovon kunnen negen soorten als zeldzaam worden aangeduid: Roerdomp, Canadese Gans, Pijlstaart, Krooneend, Bruine Kiekendief, Zwarte Stern, IJsvogel, Grote Karekiet en Baardman (van Dijk & Boele 2010). In figuur 2 is een overzichtskaart opgenomen met de exacte aanduiding van de deelgebieden en in bijlage 3 de landelijke trends van aangetroffen soorten.

Tabel 4. Soorten en aantallen per deelgebied in Polder Oosterwolde in 2014, waarbij 1=Weidevogelreservaat (exclusief voormalige eendenkooi), 2=Riethaere, 3=Verlengde Riethaere, 4=Kleine Woldweg, 5=Oeverlanden, 6= Natuurontwikkeling Drontermeer, incl. eiland De Abbert en 7= Overige landschapselementen. RL = Rode Lijst status.

Soort	1	2	3	4	5	6	7	Totaal	N/100 ha	RL
Dodaars	-	-	-	-	1	1	-	2	0,7	
Fuut	1	-	-	-	4	4	-	9	3,2	
Roerdomp	-	2	1	-	-	-	-	3	1,1	BE
Knobbelzwaan	13	1	4	1	5	9	-	33	11,6	
Grauwe Gans	9	8	3	-	6	59	-	85	30,0	
Canadese Gans	3	-	-	-	-	8	-	11	3,9	
Nijlgans	5	-	-	1	2	3	-	11	3,9	
Bergeend	2	-	-	1	-	4	-	7	2,5	
Krakeend	8	1	3	1	1	4	-	18	6,3	
Wintertaling	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4	KW
Pijlstaart	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	BE
Zomertaling	3	-	1	-	1	1	-	6	2,1	KW
Slobeend	4	-	-	1	1	-	-	6	2,1	KW
Krooneend	-	-	-	-	6	29	-	35	12,3	
Tafeleend	-	-	-	-	1	3	-	4	1,4	
Kuifeend	7	-	-	1	9	15	-	32	11,3	
Bruine Kiekendief	-	1	1	-	1	-	-	3	1,1	
Havik	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Buizerd	-	1	-	-	-	1	-	2	0,7	
Kwartel	2	-	-	1	-	-	-	3	1,1	
Fazant	2	3	2	-	2	-	1	10	3,5	
Waterral	1	5	3	-	-	-	-	9	3,2	
Waterhoen	1	-	-	-	2	2	-	5	1,8	
Scholekster	1	-	-	2	-	-	-	3	1,1	
Kievit	31	1	-	12	-	-	-	44	15,5	
Watersnip	-	-	1	-	-	-	-	1	0,4	BE
Grutto	17	-	-	-	-	-	-	17	6,0	GE
Wulp	6	-	-	1	-	-	-	7	2,5	
Tureluur	14	1	-	3	-	-	-	18	6,3	GE
Zwarte Stern	-	-	1	-	-	-	-	1	0,4	BE

Broedvogels van Oosterwolde en Rietveld Elburg in 2014

Soort	1	2	3	4	5	6	7	Totaal	N/100 ha	RL
Holenduif	1	1	-	-	-	-	-	2	0,7	
Houtduif	3	1	-	-	1	2	2	9	3,2	
Koekoek	-	1	-	-	-	2	-	3	1,1	KW
IJsvogel	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Veldleeuwerik	19	-	-	-	-	-	-	19	6,7	GE
Boerenzwaluw	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4	GE
Graspieper	31	1	-	6	1	-	-	39	13,8	GE
Gele Kwikstaart	5	-	-	3	2	-	-	10	3,5	GE
Witte Kwikstaart	1	2	1	-	-	-	-	4	1,4	
Winterkoning	3	2	-	-	-	2	3	10	3,5	
Heggenmus	1	-	-	-	-	1	2	4	1,4	
Roodborst	-	-	-	-	-	-	1	1	0,4	
Nachtegaal	-	-	-	-	-	4	-	4	1,4	KW
Blauwborst	2	5	1	1	5	-	-	14	4,9	
Roodborsttapuit	-	-	-	-	2	-	1	3	1,1	
Merel	5	1	-	-	1	4	3	14	4,9	
Zanglijster	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Sprinkhaanzanger	-	2	1	-	3	-	-	6	2,1	
Snor	-	8	7	-	-	-	-	15	5,3	KW
Rietzanger	7	24	13	3	16	1	-	64	22,6	
Bosrietzanger	4	2	-	-	5	-	3	14	4,9	
Kleine Karekiet	15	44	22	16	18	10	-	125	44,1	
Grote Karekiet	-	-	-	-	1	-	-	1	0,4	BE
Spotvogel	3	-	-	-	-	-	3	6	2,1	GE
Grasmus	2	-	-	-	3	2	3	10	3,5	
Tuinfluitier	4	2	-	-	2	8	-	16	5,6	
Zwartkop	4	-	-	-	1	9	1	15	5,3	
Tjiftjaf	10	2	-	-	3	9	2	26	9,2	
Fitis	2	3	-	-	2	7	5	19	6,7	
Baardman	-	9	7	-	4	-	-	20	7,1	
Staartmees	-	-	-	-	-	2	-	2	0,7	
Matkop	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	GE
Pimpelmees	2	-	-	-	-	1	1	4	1,4	
Koolmees	2	-	-	-	-	1	-	3	1,1	
Boomkruiper	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Gaai	1	-	-	-	-	1	-	2	0,7	
Ekster	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4	
Spreeuw	-	-	-	-	-	2	-	2	0,7	
Huismus	1	-	-	-	-	-	-	1	0,4	GE
Vink	2	1	-	-	-	3	1	7	2,5	
Groenling	-	2	-	-	-	1	1	4	1,4	
Putter	2	1	-	-	-	1	2	6	2,1	
Kneu	13	3	2	3	1	-	1	23	8,1	GE
Goudvink	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Appelvink	-	-	-	-	-	1	-	1	0,4	
Rietgors	22	36	17	12	18	3	-	108	38,1	

In Rietveld Elburg werden in totaal 30 broedvogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd (tabel 5). In totaal werden drie soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Koekoek, Snor en Kneu (van Beusekom *et al.* 2005).

Tabel 5. Soorten, aantallen en dichtheden per 100 ha in het Rietveld Elburg in 2014. RL = Rode Lijst status.

Soort	N	N/100 ha	RL
Fuut	10	66,7	
Knobbelzwaan	2	13,3	
Grauwe Gans	18	120,0	
Krakeend	2	13,3	
Tafeleend	2	13,3	
Kuifeend	7	46,7	
Fazant	2	13,3	
Waterral	3	20,0	
Waterhoen	2	13,3	
Meerkoet	9	60,0	
Koekoek	1	6,7	KW
Ijsvogel	1	6,7	
Oeverzwaluw	187	1246,7	
Heggenmus	1	6,7	
Blauwborst	3	20,0	
Snor	2	13,3	KW
Rietzanger	4	26,7	
Bosrietzanger	9	60,0	
Kleine Karekiet	32	213,3	
Grasmus	6	40,0	
Tuinfluitier	4	26,7	
Zwartkop	2	13,3	
Baardman	14	93,3	
Staartmees	1	6,7	
Boomkruiper	1	6,7	
Spreeuw	1	6,7	
Groenling	3	20,0	
Putter	1	6,7	
Kneu	4	26,7	KW
Rietgors	20	133,3	

4.2. Soortbesprekingen

In deze paragraaf is voor een selectie van soorten een nadere toelichting gegeven. Dit is vooral gedaan bij de meer zeldzame en/of kritische soorten. Soorten waarvan iets bekend is over broedbiologie of die een opmerking verdienen worden ook besproken. In bijlage 8 zijn de verspreidingskaarten per soort weergegeven. RE is aantallen vastgesteld in Rietveld Elburg.

DODAARS, n=2

Dodaarzen broeden jaarlijks met één tot drie paren in de ondiepe zone in rietvegetaties langs het Eiland de Abbert en de natuurontwikkelingseilandjes in het Drontermeer. Het afgelopen voorjaar bevonden zich hier twee territoria.

ROODHALSFUUT, n=0 (1)

Niet jaarlijks, maar toch regelmatig is een paar Roodhalsfuten aanwezig in de oeverlanden van het Drontermeer, zoals bijvoorbeeld in 2013. In het afgelopen jaar werd een paartje gezien op 6 april, met daarna een verdachte vogel in zomerkleed op 16 en 17 juni. De vogels hielden zich op in de vrij brede stevige waterrietzone, net buiten de gebiedsgrenzen.

Net als in 2013 was er een paar Roodhalsfuten aanwezig in de Oeverlanden van het Drontermeer, 4 april 2014.

GEOORDE FUUT, n=0(1)

Enigszins verrassend was de waarneming van een paar Geoorde Futen op 17 juni in de oeverlanden van het Drontermeer. Het paartje hield zich tezamen op met de daar aanwezige Roodhalsfuut, net buiten de gebiedsgrenzen.

ROERDOMP, n= 3

De Roerdomp is één van Nederlands meest karakteristieke moerasvogels. De populatie Roerdompen in Nederland staat onder druk en de soort staat daarom op de Rode Lijst van karakteristieke en bedreigde vogels. Daarnaast heeft Nederland een internationale verplichting voor de Roerdomp vanuit de Europese Vogelrichtlijn: enkele gebieden in Nederland (Speciale beschermingzones) zijn aangewezen omdat hier grote aantallen van de Roerdomp leven, zoals ook de Veluwerandmeren. In Polder Oosterwolde doet de soort het de laatste jaren goed. In 2005 werden vier territoria aangetroffen, waarmee een topjaar werd bereikt voor de soort. Na 2006 schommelde de stand tussen de één en drie broedparen. In 2014 werden twee verschillende hoempende Roerdompen vastgesteld in de Riethaere, geconcentreerd rondom de schuilhut. Ook werd een Roerdomp vastgesteld in de Verlengde Riethaere.

De trefkans was bijzonder hoog. Tijdens de eerste vier bezoeken bleek de soort vanaf zonsopkomst tot minimaal vier uur later veelvuldig te roepen in de Riethaere. Vanaf de vierde ronde werden ook

veelvuldig voedselvluchten waargenomen. Deze vonden plaats vanaf de Riethaere naar de Oeverlanden van het Drontermeer (ca. 1 km), Noordermerkkanaal en naar de Verlengde Riethaere. Het voorkomen van een dergelijk hoge dichtheid is bijzonder in Nederland, zeker gezien het broedhabitat van het studiegebied slechts 26 ha telt.

Opvallend is het ontbreken in het Rietveld Elburg. Sinds 2000 is de Roerdomp hier jaarlijks vastgesteld, met in 2004 en 2006 zelfs twee paren. Ondanks dat we de kans uiterst klein achten dat we de soort hebben gemist tijdens onze rondes, kwamen we via een speurtocht op de website waarneming.nl wel twee waarnemingen tegen van hoempende Roerdampen. Deze waarnemingen werden gedaan op 5 april en 31 mei 2014. Voorzichtigheidshalve hebben we deze niet opgenomen in de totaal tabel, omdat het waarnemingen van derden betreft.

OOIEVAAR, n=0 RE, n=0

Net buiten de grenzen van het Rietveld Elburg is in de winter van 2011/2012 een nest paal geplaatst voor de Ooievaar. Deze werd het voorjaar erop direct bezet, evenals in 2013 en 2014. Op 3 juli waren drie grote jongen zichtbaar.

KNOBBELZWAAN, n= 23 RE, n=2

De aantalsontwikkeling van de Knobbelzwaan varieert vanaf het jaar 2000 tussen de 11 en 18 paren in het reservaat (tabel 6). Hierbij worden uitsluitend bezette nesten geteld. In het afgelopen jaar werd een voorlopig maximum aantal van negentien paren vastgesteld in het reservaat.

Uitgezonderd van het natuurontwikkelingsgebied Drontermeer (zes paar met jongen) is het broedsucces in het reservaat ieder jaar zeer matig. Bij vier paren werden jongen (1,1, 4 en 4 pullen) vastgesteld. De meeste legfels worden in een vroegtijdig stadium verlaten. Zeer waarschijnlijk wordt dit veroorzaakt door een destructie van nesten en het schudden van eieren door mensen. Eenzelfde fenomeen vindt ook plaats in Polder Arkemheen (van Manen & van Diermen 2006).

Nest van Knobbelzwaan midden op de kade van de Verlengde Riethaere, 23 april 2014.

Tabel 6. Aantalsontwikkeling van de Knobbelzwaan binnen de grenzen van het reservaat in Polder Oosterwolde (exclusief gebied 6).

Jaar	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal	13	11	11	12	15	18	14	13	12	13	14	16	17	19

GRAUWE GANS, n= 85 RE, n=18

Net als in vrijwel geheel Nederland nemen Grauwe Ganzen sterk toe. Hoewel de soort sinds 2000 broedend is aangetroffen op de natuurontwikkelingseilanden in het Drontermeer, duurde het vervolgens tot 2003 voordat daadwerkelijk broeden is vastgesteld binnen de reservaatdelen van Staatsbosbeheer. De soort heeft zich vanaf dat jaar gevestigd met daarna een gestage toename, die jaarlijks wat fluctueert. Verreweg de meeste ganzen broeden op de eilandjes in het Drontermeer. Het afgelopen jaar werden hier 59 paren vastgesteld, waarbij vermeld moet worden dat in 2014 het gehele gebied, incl. eiland De Abbert, is geteld. In voorgaande jaren werd slechts de helft van de eilanden geteld, vandaar het groter aantal broedende paren.

Er is daarnaast sterk gelet op de verhouding tussen broeders en niet-broeders. De groep niet-broeders maakte een groot deel uit van het aantal ganzen. Begin april werden 221 niet-broedende ganzen aangetroffen in het reservaat in verschillende groepsgroottes.

In tabel 7 is de aantalsontwikkeling vanaf 2000 weergegeven in het reservaat (exclusief natuureilanden Drontermeer).

Tabel 7. Aantalsontwikkeling van de Grauwe Gans binnen de grenzen van het reservaat in Polder Oosterwolde (exclusief gebied 6).

Jaar	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal	0	0	1	3	10	11	12	14	16	10	22	15	10	26

CANADESE GANS, n= 11

Canadese Ganzen broeden tegenwoordig in het hele land, van Zuid-Limburg tot op de Waddeneilanden en van Zeeuws-Vlaanderen tot in Oost-Groningen. De groei is nog in volle gang. In Polder Oosterwolde heeft de soort zich in 2006 voor het eerst gevestigd, met twee paren net buiten de gebiedsgrenzen. Het betreft vooral Kleine Canadese Ganzen. Verreweg de meeste paren bevinden zich op en rondom de natuurontwikkelingseilandjes van het Drontermeer (8 paar) en drie paren werden aangetroffen in het weidewegreservaat. Het broedsucces was matig dit jaar. Bij slechts drie paren werden jongen gezien (3 en 4 pullen) op 17 juni in het Drontermeer. De paren hielden zich met jongen op aan de Flevoland-zijde en foerageerden daar op het korte gras van een speelweide.

Nest van Canadese Gans in het weidewegreservaat, 7 mei 2014.

WINTERTALING, n=1

De Wintertaling wordt vrijwel jaarlijks vastgesteld in het reservaat, met name langs het Noordermerkkanaal of in de Verlengde Riethaere. Een paartje kon gehonoreerd worden als territorium op basis van een waarneming op 30 mei langs het Noordermerkkanaal.

PIJLSTAART, n=1

Een paartje hield zich op 7 mei op nabij de eilanden in het Drontermeer. Meest verdachte waarneming werd gedaan op 20 mei, toen bij benadering met de boot een mannetje afleidingsgedrag vertoonde en paniekerig voor de boot bleef zwemmen. Helaas ontbreken vervolgwarnemingen.

ZOMERTALING, n=6

De Zomertaling deed het in het afgelopen jaar redelijk goed. Er werden zes paren aangetroffen (4 in 2012 en 7 in 2013), waarvan 3 in het weidevogelreservaat, 2 in de Verlengde Riethaere en 2 in het Drontermeer. Landelijk is sprake van een sterke negatieve trend van de soort in de open agrarische gebieden. In Oosterwolde fluctueert de stand jaarlijks.

SLOBEEND, n=6

De aantallen van de Slobeend fluctueren de laatste vijf jaren jaarlijks tussen de vijf en tien broedparen. In 2010 was de stand met twee paren opmerkelijk laag, maar in 2011 herstelde deze zich met vijf broedparen, in 2012 werden zes broedparen vastgesteld, in 2013 vijf en afgelopen jaar zes. Territoria waren aanwezig in het weidevogelreservaat (4), Kleine Woldweg (1) en het Drontermeer (2).

KROONEEND, n= 35

De Veluwerandmeren behoren tot de belangrijkste broedgebieden voor de Krooneend in Nederland. In 2012 werden in het Veluwemeer en Drontermeer resp. 116 en 34 paren vastgesteld (M. Jansen, SBB en Sovon). Krooneenden nestelen op eilandjes met een ondiepe randzone met volledige kranswierbedekking. De "oliebollen" (kleine aangelegde eilandjes) bij eiland De Abbert zijn zeer favoriet bij Krooneenden. Tijdens een gerichte inventarisatie in 2010 werden 27 territoria vastgesteld (Deuzeman & van Wijhe 2011). In 2011-2013 werden iets lagere aantallen vastgesteld, maar afgelopen jaar werd een voorlopig maximum bereikt (tabel 7).

Bijna handtamme, door mensen gevoerde Krooneend vrouw met pullen, eiland De Eekt, Drontermeer, 17 juni 2014.

Bij de vaststelling van het aantal territoria van Krooneenden wordt gewerkt volgens de vastgestelde inventarisatierichtlijnen (van Dijk & Hustings 2011): In het geval van een adult in broedbiotoop of paar in broedbiotoop dient 1 waarneming in de periode 30 april t/m 15 juni en in totaal 2 waarnemingen in de gehele periode gedaan te worden. voor eiland de Abbart betekent dit het volgende aantal territoria: op 17 april werden 8 mannetjes en 8 vrouwtjes vastgesteld, op 23 april 12 mannetjes en 10 vrouwtjes, op 7 mei 19 mannetjes en 5 vrouwtjes, op 20 mei 35 mannetjes en 6 vrouwtjes, op 16 juni 57 mannetjes en 14 vrouwtjes en 17 juni liefst 82 mannetjes en 15 vrouwtjes. Uitkomst: minimaal 35 territoria. Het grote aantal mannetjes op 16 en 17 juni valt buiten de gestelde datumgrenzen en wordt daarom niet meegerekend.

Vanaf tenminste 2004 worden Krooneenden vastgesteld nabij eiland De Abbart. De stand is sindsdien enorm toegenomen met pieken in 2010 en 2014 (tabel 8).

Tabel 8. Aantalsontwikkeling van de Krooneend nabij eiland De Abbart.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal	1	5	7	4	10	12	27	17	16	24	35

BRUINE KIEKENDIEF, n= 3

De Bruine Kiekendief is één van de moerasvogels die doorgaans goed vertegenwoordigd is in Polder Oosterwolde. Jaarlijks worden 3-4 paren vastgesteld. In 2014 werden drie paren aangetroffen, verdeeld over de Oeverlanden, Verlengde Riethaere en de Riethaere. Langs de Kleine Woldweg werd een aantal keren een vrouwtje waargenomen, maar dit was niet voldoende voor een territorium. Van de paren kon de broedlocatie zeer exact bepaald worden, aan de hand van baltsende vogels, bedelroepende vrouwtjes, slepen met nestmateriaal en prooioverdracht met invallende vrouwtjes. Uit voorzorg voor grondpredatoren als de vos zijn de nesten zelf echter niet bezocht. Vermoedelijk mislukte de broedpoging langs de oeverlanden in het kleine rietstrookje langs de dijk, mogelijk in relatie tot het recent aangelegde fietspad. Aanvankelijk werd hier druk gebaltst en met nestmateriaal gesleept, maar later in het seizoen luwden de activiteiten behoorlijk en werd het vrouwtje te vaak rondvliegend gezien op deze plek. Dit terwijl ze eigenlijk op dat tijdstip op de eieren moest zitten. Beide andere paren broedden succesvol. Ze waren tot eind juni aanwezig, waarbij diverse keren prooioverdrachten tussen man en vrouw werd gezien en er hevig werd gealarmeerd bij verstoring.

HAVIK, n=1

Een Havik bezette een nest in een wilg op Eiland de Abbart. Om onbekende redenen mislukte deze broedpoging voortijdig.

BUIZERD, n= 2

Het nest dat vorige jaar was gebouwd in een wilg in de rietlanden van de Riethaere, op slechts drie meter hoogte, was wederom bezet. Het paar broedde succesvol en op 16 juni stonden twee grote jongen op het nest. Op eiland De Abbart broedde een paar in een zwarte els, waarvan het vrouwtje een bijzonder licht exemplaar is. Ook hier werd succesvol gebroed en waren op 17 juni twee grote jongen zichtbaar. Net buiten de grenzen van het Rietveld Elburg broedde een paar in een wilg. Op dit nest werden in juni jongen waargenomen.

KWARTEL, n=3

Het voorkomen van Kwartels in Nederland kenmerkt zich door sterke aantalsfluctuaties met een soms invasie-achtig karakter en een ruime habitatkeus. Ondanks het invasie-achtige voorkomen is de soort in het weidevogelreservaat een regelmatige broedvogel gezien de reeks vanaf 1994, echter met jaarlijkse fluctuaties in de aantallen (tabel 9). Vooral de kruidenrijke graslanden in het reservaat bieden een geschikt broedhabitat. Het afgelopen jaar was landelijk een matig jaar voor Kwartels. In Oosterwolde werden twee territoria vastgesteld in het weidevogelreservaat en één in de percelen aan de Kleine Woldweg.

Tabel 9. Aantalsverloop van de Kwartel in het weidevogelreservaat (exclusief nieuwe percelen Kleine Woldweg).

Jaar	1994	95	96	97	98	99	2000	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	2014
Aantal	3	2	1	2	3	3	-	4	-	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2	3

Nest van Buizerd in een wilg op drie meter hoogte in de Riethaere, 23 april 2014.

WATERRAL, n=9 RE, n=3

De talrijkheid van de Waterral in de verschillende rietlandpercelen, en dan met name in de Riethaere en Verlengde Riethaere, mag bijzonder worden genoemd. Deze gebieden zijn ideaal voor Waterrallen. Het is van groot belang dat de moerasvegetatie, waarin doorgaans riet, lisdodden, zeggen en/of russen domineren en permanent of periodiek (in het voorjaar) in ondiep water staan. De laatste jaren worden jaarlijks tussen de 8-11 paren vastgesteld.

In het Rietveld Elburg fluctueert de stand jaarlijks tussen de 2-7 paren. Het natte overjarige rietland vormt een ideaal biotoop voor Waterrallen. In 2014 werden drie territoria vastgesteld.

KIEVIT, n=44

De Kievit laat over een langere termijn een negatief aantalsverloop zien in het weidevogelreservaat. Sinds het topjaar van 1999, toen 80 paren werden vastgesteld, is een voortschrijdende achteruitgang geconstateerd tot 20 broedparen in 2009 en 2010, 26 in 2011 en 15 in 2012. In 2013 herstelde de populatie zich enigszins en werden 28 broedparen vastgesteld. Het afgelopen jaar was naar maatstaven erg goed met 44 broedparen. Een deel hiervan komt op het conto van het natuurherstel langs de Kleine Woldweg, waar 12 broedparen werden vastgesteld op de afgeplagde percelen. Maar ook in het weidevogelreservaat deden ze het goed, met 31 paren. Met name het zuidwestelijke deel was sterk in trek, omdat hier lang lokaal water bleef staan op het maaiveld, waardoor er in april plas/drassituaties ontstonden, met als gevolg een trage grasgroei en een korte grasmat. Uiterst geschikt voor Kieviten dus en dit leverde 17 paren op in het zuidwestelijke deel. In 2012 was dit deel nog geheel Kievit-loos! Elders in het reservaat zat een concentratie in het zuidoostelijke deel. Het noordelijke deel is de laatste jaren mager bezet, met een opvallend witte vlek in het noordelijke deel van het reservaat. Het broedsucces gemeten op 30 mei. In totaal waren bij 27 paren jongen aanwezig, waarvan 20 paren in het reservaat en 7 paren langs de Kleine Woldweg. Dit levert een broedsucces op van 61%, wat

behoorlijk hoog is in vergelijking met eerdere jaren. In 2013 was dit 32%, 2012 (20%), 2011 (35%), 2010 (45%) en 2008 (30%).

In de omliggende percelen van het reservaat (referentiegebied) werden 28 paren vastgesteld, dus nagenoeg hetzelfde aantal paren als in 2012 en 2013 (26). In 2011 waren dit er 23, 29 in 2010, 31 in 2009, 34 in 2008 en 29 in 2007. De soort bevindt zich hier vooral op de maïsakkers ten zuiden van het reservaat, ter hoogte van het voormalige kooikershuis en graslandpercelen rondom de Riethaere en Verlengde Riethaere.

Vanwege de natte omstandigheden in het zuidwestelijke deel kwam de grasgroei laat op gang. De korte vegetaties werden benut door vooral Kieviten, 24 april 2014.

WATERSNIP, n=1

Groot was de verrassing van een luid “drummende” Watersnip op 30 mei boven een stuk gemaaid riet- en zeggeveld in de Verlengde Riethaere. Het drummen doet een mannelijke Watersnip, waarbij hij een duikvlucht maakt, waarbij de stijve buitenstaartveren een resonerend geluid maken, zoals dat van een geit. De laatste Watersnip van het reservaat dateert alweer vanuit 2007.

GRUTTO, n=17

Net als in 2013 werden zeventien broedparen vastgesteld. Dit is een heel aardig aantal na het slechte jaar in 2012, toen elf paren werden vastgesteld. De stand fluctueerde wel vaker in de afgelopen jaren. In 2011 leek de soort zich met 21 paren te hebben hersteld na lagere aantallen in 2009 (15) en 2010 (18), maar de stand zakte daarna weer terug in 2012. Verreweg de meeste paren (n=11) werden vastgesteld in het zuidwestelijke blok, waar de grasgroei laat op gang kwam wegens natte omstandigheden in april. Ook het noordoostelijke was goed in trek. Hier werden vier paren aangetroffen.

Het reproductiesucces was heel aardig. Op 30 mei waren dertien paren met jongen aanwezig, gezien het felle alarmeren van de oudervogels. Het reproductiesucces komt hiermee uit op 76%. Uitschieter in negatieve zin was 2007 (9%) en in positieve zin 2006 (72%) en 2010 (83%) (tabel 10).

Tabel 10. Jaarlijks reproductiesucces van de Grutto in het weidevogelreservaat.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
repro-succes	48	21	72	9	39	40	83	48	40	59	76

In het referentiegebied net buiten het studiegebied nam de stand licht toe ten opzichte van 2013 (12 resp. 13). In 2012 zaten hier 10 paren, 13 in 2011, 10 in 2010, 13 in 2009, 19 in 2008, 14 in 2007, 18 in 2006 en 12 in 2005 (ieder jaar dezelfde percelen geteld, circa 100 ha rondom het reservaat, zie de verspreidingskaarten in de bijlage).

WULP, n=7

Eén van de meest karakteristieke weidevogels in Polder Oosterwolde is de Wulp. De hoge dichtheid van bijna 3,0 pr/100 ha in het weidevogelreservaat is opvallend te noemen. In bijvoorbeeld de Polder Arkemheen ontbreekt de soort volledig. Dit is vooral verklaarbaar door de ligging van het weidevogelreservaat nabij de bolwerken in Noordwest-Overijssel, zoals het Staphorsterveld en de Wieden. Polder Oosterwolde ligt in een uitloper van dit bolwerk. Daarnaast is de bodemgesteldheid geschikt met een dunner kleidek op veenbodem. Van oudsher komen Wulpen met nadruk voor op veen- en zandgronden. Ook is het halfopen landschap van Polder Oosterwolde met kleinschalige houtwallen, rietpercelen en een eendekooi typisch voor het broedbiotoop van Wulpen.

Zes paren werden aangetroffen in het weidevogelreservaat en één paar langs de Kleine Woldweg.

Normaliter is het reproductiesucces jaarlijks goed te noemen in het reservaat, al lijkt daar de laatste twee jaren verandering in te komen (tabel 11). In 2014 werd op 30 mei bij slechts drie van de zeven paren vastgesteld dat er oudervogels met jongen waren. In de graslandpercelen net buiten het studiegebied werden twee paren aangetroffen die beide succesvol waren.

Tabel 11. Jaarlijks reproductiesucces van de Wulp in het weidevogelreservaat.

Jaar	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
repro-succes	86	86	67	71	83	75	71	57	43

TURELUUR, n=18

Net als de Kievit en Grutto beleefde ook de Tureluur een relatief goed jaar, hier ook gerelateerd aan de natte situatie in het zuidwestelijke blok. In 2012 werd hier één paartje vastgesteld, in 2013 waren dit er vijf en in 2014 zeven. Ook elders in het reservaat werden meer paren aangetroffen. De afgegraven percelen langs de Kleine Woldweg trokken drie paar Tureluurs aan. Op 30 mei hadden twaalf paren jongen, wat een reproductiecijfer oplevert van 67%, vergelijkbaar met andere jaren (tabel 12).

Van de vijf paren net buiten de grenzen van het reservaat was het broedsucces op 30 mei iets hoger (80%).

Tabel 12. Jaarlijks reproductiesucces van de Tureluur in het weidevogelreservaat.

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
repro-succes	77	41	73	67	56	63	100	71	66	50	67

ZWARTE STERN, n=1

In de Verlengde Riethaere liggen een aantal vlotjes voor de Zwarte Stern, die in het verleden jaarlijks bezet waren door 1-2 paartjes Zwarte Sterns. In zowel 2005, 2006, 2009 en 2011 was één van de nestvlotjes bezet door een paartje Zwarte Sterns, in sommige jaren ook succesvol broedend (Lok 2000, 2003, Deuzeman 2007, 2010, 2013a).

In het voorjaar van 2014 legden medewerkers van Staatsbosbeheer een hele serie nestvlotjes neer in de Verlengde Riethaere. Deze waren snel in trek bij de Zwarte Sterns. Op 7 mei bevonden zich al twee fanatiek alarmerende paartjes bij de vlotjes en iets ten zuiden hielden zich negen vogels boven de graslanden. Op 30 mei en 16 juni was nog één paartje aanwezig, dat bij benadering fel alarmeerde en aanvalsvluchtjes uitvoerde op de waarnemer. Helaas bevond zich geen bewoond nest op één van de vlotjes. Het felle gedrag van de oudervogels duidde er wel op dat ze territoriaal waren.

Elders in het reservaat werden geregeld voedselvluchten waargenomen van vogels die in de nabijheid broeden. Deze vogels waren afkomstig van een kolonie aan de Hoge Weg. Dit is ongeveer drie

kilometer verwijderd van het reservaat. In de periode 2006-2008 broedden hier tien paren succesvol, in 2009 en 2010 waren dit er acht en in 2011, 2012 en 2013 twaalf paren. In 2014 werden 40 nestvlotjes op deze locatie neergelegd, waarvan er maar liefst 31 bezet bleken te zijn, exclusief een paar dat broedde op natuurlijk nestmateriaal.

Nestvlotjes voor de Zwarte Stern in de Verlengde Riethaere, 7 mei 2014.

KOEKOEK, n=3 RE=1

Deze Rode Lijstsoort is jaarlijks aanwezig in de Oeverlanden, Riethaere of Verlengde Riethaere. Hier zitten voldoende waardvogels, zoals Kleine Karekieten, Rietgorzen en Rietzangers. In 2014 ging het om één territorium in de Riethaere en twee territoria op Eiland de Abbert en natuurontwikkeling. In het Rietveld Elburg was één territorium gevestigd in het zuidwestelijke deel.

IJSVOGEL, n=1 RE=1

Rondom Eiland de Abbert werd op meerdere dagen een IJsvogel gezien. Vermoedelijk werd gebroed in een omgevallen kluit op het eiland zelf, gezien het harde alarmeren bij benadering. In het Rietveld Elburg werd tenminste tweemaal met succes gebroed in een speciaal voor de IJsvogel aangelegde wand (pers.med. J.Klein).

Verse nestholte van IJsvogel in Rietveld Elburg (foto: J.Klein).

OEVERZWALUW, n=0 RE= 187

In het meest zuidwestelijke puntje van Rietveld Elburg is in de winter van 2013/14 een betonwand geplaatst met ongeveer 200 voorgeboorde gaten. Daaromheen is hoog gaas geplaatst ter voorkoming van predatie door de vos. Dat was in eerdere jaren nog weleens een probleem, evenals erosie en begroeiing van de eerdere zandbulten in voorgaande jaren. De Oeverzwaluwen wisten de nieuwe wand wel te waarden en maar liefst 187 gaten raakten bezet.

De kunstmatige Oeverzwaluwwand in het Rietveld Elburg bleek zeer succesvol uit te pakken, 3 juli 2014.

VELDLEEUWERIK, n=19

Het is haast niet voor te stellen dat er in 1994 nog 54 paren Veldleeuweriken in het weidevogelreservaat zaten. Sindsdien is de stand in tien jaar tijd sterk gedaald tot 16 paar in 2004. Afwijkend aan de voortschrijdende negatieve landelijke trend doet de soort het sinds 2004 goed en de stand fluctueert jaarlijks tussen de 16-25 paren. Het afgelopen jaar werden 19 territoria aangetroffen. De dichtheid in het weidevogelreservaat zit jaarlijks rond de 8,0 pr./100 ha.

GRASPIEPER, n=39

Hoewel de Graspieper het landelijk in open agrarisch gebied erg slecht doet, is daar in het weidevogelreservaat geen sprake van. Het afgelopen jaar deed de soort het iets minder, met name in het nattere zuidwestelijke blok. Het totaal aantal in het weidevogelreservaat kwam uit op 31 territoria, terwijl dat er de laatste drie jaren zo'n 41 waren. Elders waren de nieuwe percelen aan de Kleine Woldweg sterk in trek, ondanks de afgravingen daar. Hier werden zes territoria vastgesteld.

GELE KWIKSTAART, n=10

Deze Rode Lijstsoort doet het in het agrarische gebied slecht. Opvallend is de lichte toename van de soort in het weidevogelreservaat, ten opzichte van de periode 2007-2014. In 2010 en 2011 werden drie territoria aangetroffen, in 2012 vijf, 2013 acht en in 2014 liefst 10 territoria. De meeste territoria werden aangetroffen in percelen die begraasd worden door paarden of runderen. Ook de percelen aan de Kleine Woldweg bleken sterk in trek, met drie territoria. Territoria zijn gebaseerd op twee waarnemingen, waarvan tenminste één in de periode half-eind mei.

ROOBBORSTTAPUIT, n=3

Twee paartjes hielden zich op langs de oeverlanden van het Drontermeer en wisten succesvol te broeden (tenminste drie uitgevlogen jongen). In 2003 werd de Roodborsttapuit voor het eerst hier vastgesteld (Lok 2003). Ook in 2004 was een paartje aanwezig op nagenoeg dezelfde locatie. Zo plots als de soort was verschenen, was hij ook snel weer verdwenen, want na 2004 vonden daar geen broedgevallen meer plaats, tot de periode 2009-2013 dus. Een derde territorium is gebaseerd op twee waarnemingen van een zingend mannetje (4 en 23 april) in de landschapselementen langs de Grote Woldweg. Vermoedelijk is hier niet succesvol gebroed. Ook in 2013 was hier een territorium gevestigd.

SPRINKHAANZANGER, n=6

De Sprinkhaanzanger laat sterke aantalsfluctuaties zien in het reservaat, met een stand die in de periode 1994-2013 sterk schommelt tussen de 0 en 7 paar. Vanaf 2003 wordt de soort echter jaarlijks vastgesteld. 2014 was een goed jaar, met drie territoria in de rietlanden van de Oeverlanden, twee in de Riethaere en één in de Verlengde Riethaere.

SNOR, n=15 RE=2

Na het topjaar van 2011 (n=18) beleefde de Snor een goed jaar in het reservaat. In de Riethaere werden acht territoria aangetroffen en zeven in de Verlengde Riethaere. In het Rietveld Elburg waren twee territoria gevestigd. De soort is gebaat bij overjarig rietland dat gedurende het hele jaar in het water staat.

GROTE KAREKIET, n=1

Random eiland De Abbert werd één territoria vastgesteld, wat erg mager is. De stand loopt langzaam aan terug. In 2013 werden twee, in 2012 drie en in 2011 vijf territoria vastgesteld in het ogenschijnlijk niet veranderende waterriet rondom de eilanden. Elders in het Drontermeer en andere randmeren was de stand in 2014 ook duidelijk minder, waarbij een oorzaak moeilijk is aan te geven, omdat er in het beschikbare biotoop dus weinig is veranderd.

SPOTVOGEL, n=6

Spotvogels staan al een aantal jaren op de Rode lijst van bedreigde vogelsoorten, vanwege de neergaande trend in broedvogelaantallen. Ze werden vastgesteld in de houtige opstanden langs de Grote Woldweg.

BAARDMAN, n=12 RE=14

De aantalsontwikkeling van de Baardman vertoont een grillig verloop in de rietlanden van het reservaat. De soort ontbrak in 1994 en 1995, maar daarna fluctueerde het aantal tussen de 2-14 paren. In jaren dat er minder wordt aangetroffen is vaak een relatie te vinden met streng winterweer, zoals in 2010 (11) en 2011 (9). Het afgelopen jaar was goed te noemen, met negen paren in de Riethaere, zeven in de Verlengde Riethaere en vier langs de Oeverlanden. Dit duidt op een goede overleving in de afgelopen winter. Op alle locaties werden vanaf 20 mei uitgevlogen jongen gezien.

Het Rietveld Elburg is een klein bolwerkje voor Baardmannetjes, vanwege het oude overjarige waterriet. Sinds 2000 fluctueert de stand tussen de 1-20 paren. Het afgelopen jaar was een gemiddeld jaar.

KNEU, n=23 RE=4

De Kneu is ook een Rode lijstsoort die het in Oosterwolde juist goed doet. In 2010 werden twaalf paartjes aangetroffen, in 2011 19, in 2012 25, in 2013 20 en 2014 23. De meeste paren zitten in de landschappelijke beplantingen, maar steeds meer paren duiken ook op in het weidevogelreservaat en in wilgjes langs de rietlanden. In het Rietveld Elburg zijn met name de dammen met opgaande begroeiing van wilgen, meidoorns en vlieren interessant.

4.3. Waarnemingen van niet-broedende vogels

Losse waarnemingen zijn vaak van niet meer dan anekdotische betekenis. Niettemin kunnen ze de betekenis van het gebied voor bepaalde vogelsoorten onderstrepen. De waarnemingen bewijzen dat het weidevogelreservaat een belangrijke functie vervult als foerageer- en pleisterplaats van doortrekkers of in de buurt broedende vogelsoorten. In het winterhalfjaar staat het weidevogelreservaat bekend om grote aantallen pleisterende ganzen en Smienten en is het de laatste jaren niet ongewoon om één of meerdere pleisterende Zeearenden te zien. Groepjes tot 15 Grote Zilverreigers, foeragerend langs het Noordermerkkanaal worden ook regelmatig waargenomen in deze periode. Ook voor Kieviten, Wulpen en Goudplevieren vormt het reservaat een belangrijke pleisterplaats.

Grote Zilverreiger - 23 april: 1 ex. Noordermerkkanaal en 1 ex. Weidevogelreservaat.
30 mei: 1 ex. Oeverlanden Drontermeer.
16 juni: 6 exx. Oeverlanden Drontermeer.
17 juni: 3 exx. Oeverlanden Drontermeer.

Lepelaar - 30 mei: 1 ex. foeragerend Oeverlanden Drontermeer en 1 ex. langs Noordermerkkanaal.

Kolgans - 16 juni: 1 ex. Weidevogelreservaat.

Brandgans - 17 april: 1 ex. Oeverlanden Drontermeer.

Nijlgans - 4 april: 40 exx. Noordermerkkanaal.
23 april: 53 exx. Graslanden ten zuiden van de Verlengde Riethaere.
7 mei: groep van 12 exx. Weidevogelreservaat.

Brilduiker - 30 mei: 1 mannetje Oeverlanden Drontermeer.

Rosse Stekelstaart- 3 juli: mannetje in het Drontermeer direct ten noorden van Rietveld Elburg.

Boomvalk - 16 juni: 1 ex. jagend Weidevogelreservaat

Goudplevier - 7 mei: 1 ex. Graslanden ten zuiden van de Verlengde Riethaere.

Witgatje - 4 april: 1 ex. Verlengde Riethaere.

Zwarte Ruiters - 4 april: 1 ex. Weidevogelreservaat.

Groenpootruiter - 7 mei: 1 ex. Riethaere.

Wulp - 23 april: groep 47 exx. Weidevogelreservaat.

Regenwulp - 4 april: 3 exx. Weidevogelreservaat.
23 april: 11 exx. Weidevogelreservaat.

Watersnip - 4 april: 10 exx. Verlengde Riethaere en 27 exx. Weidevogelreservaat.
4 april: 24 exx. Kleine Woldweg.

Visdief - 23 april: 1 ex. Oeverlanden Drontermeer.
16 juni: 3 exx. Noordermerkkanaal Weidevogelreservaat.

Paapje - 23 april: 2 exx. Riethaere.

Raaf - Het betreft hier waarnemingen van foeragerende ouders van het paar dat een nest heeft in het Reve-Abbert in Oostelijk Flevoland.
23 april: 10:02 uur. 1 ex. Vliëgend over reservaat richting Flevoland en 10.46 uur vanaf Flevoland richting reservaat.
7 mei: 08:10 uur. 1 ex. Vliëgend over reservaat richting Flevoland.
14 mei: 17:12 uur. 1 ex. vliëgend in noordoostelijke richting Kleine Woldweg.
30 mei: 13:00 uur. 1 ex. ter plaatse nabij Eendenkooi.

Overige fauna

Vos = In tegenstelling tot andere jaren werden geen verse sporen of burchten gevonden.

5. Evaluatie

5.1 Aantalsverloop weidevogels

Het weidevogelreservaat in Polder Oosterwolde beschikt over een unieke reeks van broedvogelaantallen van met name weidevogels. De eerste kartering werd al in 1958 uitgevoerd en daarna heeft er tot en met 2013 vrijwel jaarlijks een gebiedsdekkende kartering plaatsgevonden. De karteringen in de periode 1958 tot en met 1993 zijn hoofdzakelijk uitgevoerd door medewerkers van Staatsbosbeheer. In de periode 1994-2003 is dit voortgezet door Jan Lok en vanaf 2004 is de kartering overgenomen door de samensteller van dit rapport. In bijlage 4 zijn de aantallen van de belangrijkste weidevogels vanaf 1958 weergegeven, die zijn verzameld door Adrie Hottinga (SBB). Vervolgens zijn in bijlage 5 t/m 7 de aantalsontwikkeling van de belangrijkste soorten vanaf 1958 gepresenteerd en tevens is voor deze soorten een grafiek opgenomen waarin de landelijke index voor weidevogels van het agrarische gebied is uitgezet tegen de index in het weidevogelreservaat. Het basisjaar 1990 is op 100 gesteld en vanaf dat jaar zijn de indexen berekend tot en met 2012 (o.a. Teunissen & Soldaat 2006), bij het ter perse gaan van deze rapportage was de index voor 2013 nog niet bekend. In de rapportage van Polder Oosterwolde van 2004 is uitgebreid ingegaan op het aantalsverloop van de belangrijkste weidevogels vanaf 1958 in het weidevogelreservaat. Voor een gedetailleerde analyse van deze ontwikkeling tot 2004 wordt verwezen naar Deuzeman (2004).

In deze paragraaf wordt vooral ingegaan op de situatie na 1994. In het reservaat vond een belangrijke verandering plaats in het beheer van de waterhuishouding. Staatsbosbeheer hanteert sindsdien een eigen peilregime in het reservaat. Door het inlaten van water wordt een hoger waterpeil gehandhaafd, dat vanaf 1994 een zichtbaar positief effect heeft gehad op de kritische weidevogelsoorten, met als topjaar 1999 (Deuzeman 2004). Het aantalsverloop van de Grutto, Kievit en Tureluur laat sinds 2004 echter een duidelijke afname zien en bij de Grutto en Kievit is een sterk negatieve trend zichtbaar vanaf 1999 van meer dan 50% van het aantal paren. In tabel 12 is het aantalsverloop van weidevogels opgedeeld in ecologische vogelgroepen weergegeven in het weidevogelreservaat (inclusief Riethaere) in de periode 1994-2014.

Na de toch wel stevige dip in 2012, volgde een herstel in 2013 voor de weidevogels in Polder Oosterwolde. Dit herstel handhaafde zich in 2014, met name bij Grutto, Kievit en Tureluur (tabel 12). Kijkend naar de verspreiding van deze soorten dan is duidelijk te zien, dat een aanzienlijk deel zich had gevestigd in het zuidwestelijke deel van het reservaat. Net als in 2013 was de situatie hier gunstig, vanwege water dat op het grasland was blijven staan, ofwel de aanwezigheid van plas/dras situaties. Hierdoor kwam de grasgroei kwam laat op gang en het bleef lokaal lang nat, wat een grote aantrekkingskracht had op de kritische weidevogels, met name op Kieviten en Tureluurs. Elders in het reservaat was de situatie vergelijkbaar met eerdere jaren, al viel het noordoostelijke deel wat tegen voor de Grutto.

Op de verspreidingskaarten is zichtbaar dat een deel van de graslandpercelen een stuk minder geschikt zijn geworden in de afgelopen tien jaar voor weidevogels, vooral vanwege verruiging en de komst van pitrus in een deel van het reservaat. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de toenames van Graspieper en Veldleeuwerik, die juist de wat meer verruigde percelen verkiezen. Het afgelopen jaar namen beide soorten overigens iets af. Bij de Graspieper was dit vooral te zien in het nattere zuidwestelijke deel.

Het verdient de aanbeveling om eens te experimenteren met het waterpeil in het vroege voorjaar. Probeer een aantal percelen plas/dras te krijgen om te kijken wat het effect is op de kritische weidevogels. Mogelijk zou er een proef gedaan kunnen worden met het afgraven van de bovenlaag van één of enkele percelen. De afgegraven percelen aan de Kleine Woldweg trokken bijvoorbeeld direct een enorme hoeveelheid broedende Kieviten op en waren in trek bij Gele Kwikstaart, Scholekster en Tureluur.

Tabel 13. Aantalsverloop van weidevogels in het weidevogelreservaat (inclusief Riethaere) in 1994-2014.

Soort	94	95	96	97	98	99	0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Slobeend-groep	4	9	12	17	21	17	18	15	14	17	24	20	16	19	17	11	12	17	15	16
Krakeend	1	1	1	1	3	1	2	3	1	5	8	6	7	9	8	5	6	11	9	9
Zomertaling	3	4	4	8	9	4	9	5	6	7	6	5	3	3	4	4	3	3	3	3
Slobeend	0	4	7	8	9	12	7	7	7	5	10	9	6	7	5	2	3	3	3	4
Zomertaling-groep	3	8	11	18	19	18	21	15	17	14	20	18	12	11	10	8	9	11	13	13
Wintertaling	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
Zomertaling	3	4	4	8	9	4	9	5	6	7	6	5	3	3	4	4	3	3	3	3
Slobeend	0	4	7	8	9	12	7	7	7	5	10	9	6	7	5	2	3	3	3	4
Kemphaan	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Watersnip	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	5	6	5
Scholekster-groep	96	112	86	80	70	64	64	45	44	50	58	57	48	49	57	64	67	73	72	58
Scholekster	0	4	5	5	4	3	4	3	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	3	1
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6	6
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21	19
Graspieper	31	40	27	16	19	20	22	16	14	23	29	30	22	25	33	33	35	41	42	32
Grutto-groep	30	52	87	85	76	108	106	81	92	99	82	57	42	36	31	31	39	28	35	40
Krakeend	1	1	1	1	3	1	2	3	1	5	8	6	7	9	8	5	6	11	9	9
Kwartelkoning	1	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto	28	46	81	76	59	94	91	68	78	69	57	36	23	18	15	18	21	11	17	17
Tureluur	0	5	5	8	10	13	13	10	13	25	17	15	12	9	8	8	12	6	9	14
Kievit-groep	72	95	111	116	88	127	119	86	73	74	69	61	53	55	45	53	60	50	59	60
Kwartel	3	2	1	2	3	3	0	4	0	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2	2
Scholekster	0	4	5	5	4	3	4	3	2	3	2	2	2	2	0	3	3	2	3	1
Kievit	4	21	51	50	37	80	77	53	43	46	38	31	26	27	20	20	26	14	27	32
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6	6
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21	19
Wulp-groep	99	115	87	87	80	80	76	59	59	75	78	76	61	61	67	73	81	86	86	78
Kwartel	3	2	1	2	3	3	0	4	0	1	2	3	1	4	1	2	2	4	2	2
Kemphaan	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Watersnip	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Wulp	6	10	11	13	12	13	11	7	8	8	9	7	7	6	7	6	7	6	6	6
Tureluur	0	5	5	8	10	13	13	10	13	25	17	15	12	9	8	8	12	6	9	14
Veldleeuwerik	59	58	43	46	35	28	27	19	20	16	18	18	17	16	17	22	22	24	21	19
Graspieper	31	40	27	16	19	20	22	16	14	23	29	30	22	25	33	33	35	41	42	32
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	5	6	5

5.2. Aantalsverloop van moerasvogels

De rietlanden van Polder Oosterwolde herbergen een bijzonder rijke vogelbevolking. De vergelijking die hier gemaakt is, is conform de indeling die Lok (2003) jaarlijks heeft gemaakt. Het gaat om de aantalsontwikkeling in de Riethaere, Verlengde Riethaere en de oeverlanden van het Drontermeer. In tabel 14 is het aantalsverloop weergegeven.

Moerasvogels beleefden een goed jaar in Oosterwolde, na een wat mager jaar in 2013. Dat de aantallen van het topjaar 2011 niet geëvenaard konden worden, lag voor de hand. Dat jaar was landelijk een uitzonderlijk goed jaar voor veel Afrika-trekkers (Deuzeman 2013).

De eerste groep vogelsoorten (Roerdomp-groep) deed het ten opzichte van 2012 en 2013 goed. Deze soorten fungeren als goede indicatorsoorten voor structuurrijk overjarig nat rietland (waterriet). Het lijkt erop dat de milde winter gezorgd heeft voor een goede overleving bij de Roerdomp en Baardman. De eerste bleef stabiel en de laatste had een topjaar. De Afrika-gangers namen iets toe, waarbij de Snor het erg goed deed. Zorgenkindje is de Grote Karekiet rondom Eiland de Abbert, al is dit niet te zien in deze vergelijking.

De tweede groep vogels (Rietzanger-groep) is vooral gebonden aan natte tot verlandende overjarige rietvelden, vaak met zegge vegetaties. Deze groep vogels laat sinds 1994 een forse vooruitgang zien. Indien 2011 buiten beschouwing wordt gelaten, dan is sprake van een gemiddeld jaar in 2014.

De terreincondities voor de Waterral zijn bijzonder gunstig, vanwege het permanent in het water staande riet. De soort laat een stabiele trend zien, waarbij het afgelopen jaar een gemiddeld jaar was. De Bruine Kiekendief bleef stabiel en de Rietgors herstelde zich wat na de dip in 2013.

Voor zowel de soorten van de Roerdomp-groep als de soorten van de Rietzanger-groep zijn de terreincondities tamelijk optimaal. Beide groepen zijn gebaat bij natte rietlanden met voldoende overjarig riet. De afgelopen zes jaar deden beide groepen het duidelijk weer beter dan in 2007, toen sprake was van afnemende aantallen,

Dat de rietlanden niet verruigen laat de ontwikkeling zien van soorten die voorkomen in verlandende rietvegetaties met veel struikopslag en ruigtes (Blauwborst- en Grasmusgroep). De Blauwborst vertoont weliswaar een toename sinds 1994, maar de aantallen stabiliseerden snel en schommelen jaarlijks tussen de 6-15 paar. Dit komt overeen met de landelijke trend, die inmiddels een stabiele index laat zien, na jaren van matige toename. Bij de Bosrietzanger, een soort van struwelen en opslag, is de stand vanaf 1994 zelfs afgenomen tot een lager stabiel peil.

Ook de Sprinkhaanzanger, een soort die profiteert van natte rietruigtes met lage struwelen, is de laatste jaren niet toegenomen. De aantallen fluctueren jaarlijks en 2014 was een goed jaar. Al met al zijn er geen indicaties dat het rietland aan het verruigen is en dat kritische soorten afnemen.

Tabel 14. Aantalsverloop van een selectie van moerasvogels ingedeeld in ecologische vogelgroepen in de Riethaere, Verlengde Riethaere en de oeverlanden van het Drontermeer in de periode 1994-2014.

Soort	94	95	96	97	98	99	00	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14
<i>Roerdomp-groep</i>	67	86	86	106	117	96	117	126	107	119	143	129	112	128	121	117	131	114	109	123
Roerdomp	0	1	1	2	3	2	2	2	3	2	4	3	2	2	2	1	3	2	3	3
Snor	1	-	-	2	-	4	8	7	1	3	4	5	5	9	11	13	18	13	12	15
Kleine karekiet	66	84	83	98	102	85	97	107	102	102	130	113	91	103	93	92	101	85	81	84
Grote karekiet	0	1	-	1	4	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
Baardmannetje	0	0	2	3	8	4	7	8	0	11	4	7	13	13	14	11	9	13	12	20
<i>Rietzanger-groep</i>	42	44	53	52	69	76	95	85	97	108	132	116	92	132	137	132	166	142	131	135
Bruine kiekendief	0	1	3	2	4	2	4	3	4	4	5	4	3	3	3	2	3	2	3	3
Waterral	1	5	5	4	9	10	18	11	14	9	11	11	8	9	11	9	10	10	9	8
Rietzanger	0	3	9	9	5	14	24	17	19	27	34	25	18	35	45	44	62	53	54	53
Rietgors	41	35	36	37	51	50	49	54	60	68	82	76	63	85	78	77	91	77	65	71

Soort	94	95	96	97	98	99	00	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14
<i>Blauwborst-groep</i>	1	4	7	8	13	12	9	9	6	12	16	15	12	13	16	14	15	16	11	17
Blauwborst	1	4	7	6	9	11	8	9	4	10	9	12	9	11	15	10	11	11	8	11
Sprinkhaanzanger	0	0	0	2	4	1	1	0	2	2	7	3	3	2	1	4	4	5	3	6
<i>Grasmus-groep</i>	20	13	6	16	5	14	9	10	15	15	15	17	10	13	12	7	4	9	10	7
Bosrietzanger	20	13	6	16	5	14	9	10	15	15	15	17	10	13	12	7	4	9	10	7
<i>Rietgors-groep</i>	42	39	43	45	64	62	58	63	66	80	98	91	75	96	94	91	106	93	76	88
Blauwborst	1	4	7	6	9	11	8	9	4	10	9	12	9	9	15	10	11	11	8	11
Sprinkhaanzanger	0	0	0	2	4	1	1	0	2	2	7	3	3	2	1	4	4	5	3	6
Rietgors	41	35	36	37	51	50	49	54	60	68	82	76	63	85	78	77	91	77	65	71

5.3. Aantalsverloop Verlengde Riethaere, Kleine Woldweg en Overige Landschapselementen

In deze paragraaf wordt de ontwikkeling van broedvogels van de overige reservaten van het object Oosterwolde op een rij gezet vanaf 2004. Het gaat om de Verlengde Riethaere, het reservaat aan de Kleine Woldweg en de overige landschapselementen.

Verlengde Riethaere

De Verlengde Riethaere bestaat uit rietland en oude rietruigte. In het centrum is open water aanwezig, waarin nestvlotjes van Zwarte Sterns liggen en bovendien aantrekkelijk is voor diverse eendensoorten. Middels het sturen van het waterpeil staat het riet gedurende het hele jaar met de stengels in het water (waterpeil is volledig is afgestemd op de randvoorwaarden voor kritische weidevogels Zomertaling-groep). Er heeft in de jaren 2004-2013 geen rietooft plaatsgevonden. In de winter van 2013/2014 werd een klein gedeelte met zegge- en rietvegetaties gemaaid. Juist op deze locatie baltste een Watersnip in het voorjaar van 2014.

In het meest oostelijke blok van de Verlengde Riethaere is sinds enige jaren sprake van plat liggend oud rietland. Het is interessant om te bekijken of het uitblijven van maaien consequenties heeft voor de aanwezige kritische moerasvogels, bijvoorbeeld omdat het gebied hierdoor meer verruigt. In tabel 15 is het aantalsverloop weergegeven.

Tabel 15. Aantalsverloop van broedvogels in de Verlengde Riethaere in de periode 2004-2014.

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Roerdomp	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1
Knobbelzwaan	1	3	4	3	2	2	3	2	2	3	4
Grauwe Gans	1	1	3	2	3	3	2	3	5	4	3
Nijlgans	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0
Bergeend	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0
Krakeend	2	0	1	2	3	2	1	2	2	5	3
Wintertaling	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0
Zomertaling	0	1	2	2	2	2	2	1	0	2	1
Slobeend	0	2	1	1	1	0	0	1	0	2	0
Tafeleend	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kuifeend	0	1	1	2	1	1	2	2	2	3	0
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1
Fazant	0	0	0	0	1	1	2	2	2	1	2
Waterral	2	3	5	2	3	4	3	4	3	3	3
Watersnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Waterhoen	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Zwarte Stern	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1
Visdief	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kievit	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Koekoek	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
Witte Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Blauwborst	1	0	0	2	2	2	1	2	2	1	1
Merel	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
Sprinkhaanzanger	0	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1
Snor	0	0	2	2	4	5	6	6	7	4	7
Rietzanger	6	6	3	4	9	11	12	17	12	13	13
Bosrietzanger	2	2	4	3	2	1	0	1	1	3	0
Kleine Karekiet	14	19	19	15	25	20	24	23	20	19	22
Tuinfluitier	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Fitis	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Baardman	2	0	1	3	4	5	4	4	3	4	7
Kneu	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	2
Rietgors	17	19	19	17	20	18	22	24	16	13	17
Totaal territoria	53	63	72	67	86	82	89	101	82	87	91

Uit de tabel blijkt dat het reservaat van belang is voor diverse kritische moerasvogels en eenden soorten. Het gaat vooral om soorten van de Roerdomp-groep, die fungeren als goede indicatorsoorten voor structuurrijk overjarig nat rietland (waterriet) en soorten van de Zomertaling-groep, die fungeren als goede indicatorsoorten voor nat en structuurrijk grasland met plaatselijk open ondiep water. Soorten van de Roerdomp-groep (Roerdomp, Snor, Kleine Karekiet en Baardman) laten over de tien jaren een tamelijk stabiel aantalsverloop zien. Meest opvallend in deze groep is de "terugkeer" van de Roerdomp in 2013 en 2014, na afwezigheid in de periode 2010-2012. Andere kritische moerasvogels bleven stabiel (Waterral) of namen toe ten opzichte van 2013 (Snor, Kleine Karekiet en Baardman)

Soorten van de Rietzanger-groep (Bruine Kiekendief, Waterral, Rietzanger en Rietgors) laten een wisselend beeld zien. Na afwezigheid in 2012 was er net als in 2013 een paar Bruine Kiekendieven aanwezig. Waterral en Rietzanger bleven nagenoeg stabiel en de Rietgors herstelde zich na een dipje in 2013.

Vogelsoorten die verlande rietvegetaties met struikopslag en ruigtes aantrekkelijk vinden, zoals de Blauwborst-groep en Grasmus-groep (Blauwborst, Bosrietzanger en Sprinkhaanzanger) vertonen vanaf 2004 geen duidelijke toename. Bosrietzanger werd zelfs helemaal niet vastgesteld. Het lijkt er daardoor op dat van een sterke verrijging van de rietvelden in de Verlengde Riethaere geen sprake is. Al is het raadzaam de rietkwaliteit in het meest oostelijk deel goed te blijven volgen, omdat dit in het voorjaar deels plat lag, en daardoor kan gaan verrijgen.

De kritische soorten van de Zomertaling-groep (Slobeend en Zomertaling) deden het mager in 2014. Er werd één paar Zomertalingen vastgesteld. Slobeend en Kuifeend ontbraken en Krakeend deed het redelijk.

Kleine Woldweg

In de winter van 2013/2014 ging het reservaat en de graslandpercelen eromheen volledig op de schop. De top laag werd verwijderd en er werden diverse afwateringssloten gegraven. Eén en ander moet leiden tot een vochtig schraalland, waarbij gestuurd kan worden in de optimale waterstanden. De afronding van de werkzaamheden was bij de aanvang van het broedseizoen nog niet voltooid. Dit leverde een prachtige pionierssituatie op, met een kale grond, die zeer aantrekkelijk bleek te zijn voor Kieviten, maar ook voor Slobeend, Scholekster, Tureluur, Graspieper en Gele Kwikstaart.

In de loop van het broedseizoen herstelde het riet in het oorspronkelijke reservaat zich goed, waardoor er nauwelijks afnames zichtbaar waren in de rietvogels. Al met al een succesvolle ingreep, zo in het eerste jaar.

In tabel 16 is het aantalsverloop weergegeven. Dit is exclusief de recent verkregen percelen, waar ook een aanzienlijk deel van de weidevogels broedend werden vastgesteld.

Tabel 16. Aantalsverloop van broedvogels in het reservaat aan de Kleine Woldweg in de periode 2004-2014 (exclusief de 4 nieuwe percelen).

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Knobbelzwaan	0	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1
Krakeend	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zomertaling	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slobeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kuifeend	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruine Kiekendief	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
Fazant	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2	0
Waterral	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Kwartelkoning	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Scholekster	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Kievit	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	10
Watersnip	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Wulp	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Veldleeuwerik	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Graspieper	4	4	2	1	0	1	1	2	3	4	3
Gele Kwikstaart	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	2
Witte Kwikstaart	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Blauwborst	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
Sprinkhaanzanger	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0
Rietzanger	6	1	5	6	4	8	7	13	6	6	3
Bosrietzanger	1	4	1	5	7	4	3	3	2	3	0
Kleine Karekiet	5	5	6	13	14	8	13	16	13	11	16
Kneu	1	2	0	1	1	1	0	0	2	1	1
Rietgors	15	18	16	18	18	21	22	20	15	15	11

Recent afgegraven toplaag van de percelen langs de Kleine Woldweg, 18 januari 2014 (links). Situatie in het voorjaar; kale grond met korte begroeiing en natte situaties, ideaal voor Kieviten, 14 mei 2014 (rechts).

Overige landschapselementen

Ten zuiden van de Riethaere liggen langs een groot deel van de Grote Woldweg landschapselementen (zie bijlage 1 voor exacte ligging). De landschapselementen bestaan voornamelijk uit knotwilgen en jonge opslag van zwarte elzen met een ondergroei van rietruigte en bramen. De opslag wordt periodiek afgezet, dus vrijwel jaarlijks wordt een deel van de knotwilgen geknot en een deel van de elzen volledig afgezet. Op plaatsen waar de opslag is verwijderd ontstaat in het voorjaar een rietruigte, die interessant is voor bijvoorbeeld de Bosrietzanger, Grasmus en Kneu.

De landschapselementen zijn met name interessant voor vogelsoorten van jong bos en struweel- en struikvogels. Het gaat over het algemeen om algemene broedvogelsoorten. Toch worden er ook Rode Lijstsoorten vastgesteld. De Spotvogel wordt vrijwel jaarlijks vastgesteld in de jonge opslag, evenals de Kneu in meer ruigtepercelen. Voor het tweede jaar was een Roodborsttapuit present.

In tabel 17 is het aantalsverloop van de afgelopen negen jaar weergegeven.

Tabel 17. Aantalsverloop in de overige landschapselementen in de periode 2004-2014.

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Knobbelzwaan	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0
Fazant	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Holenduif	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0
Houtduif	0	0	4	2	1	2	0	1	1	1	2
Boerenzwaluw	0	0	0	0	2	1	1	2	1	0	0
Huiszwaluw	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Witte Kwikstaart	0	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0
Winterkoning	2	2	2	4	2	3	3	0	2	2	3
Heggenmus	5	1	2	1	0	1	0	1	1	0	2
Roodborst	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Roodborsttapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Merel	2	3	5	3	3	3	3	1	2	3	3
Rietzanger	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Bosrietzanger	0	0	4	2	2	1	6	1	3	5	3
Kleine Karekiet	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Spotvogel	0	3	2	1	2	0	2	5	0	1	3
Grasmus	0	1	1	2	2	3	2	5	4	6	3
Zwartkop	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tuinfluitier	2	2	5	2	2	1	3	2	0	0	0
Tjiftjaf	1	4	6	4	2	4	3	9	4	4	2
Fitis	0	1	4	4	4	1	3	1	2	0	5
Pimpelmees	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1
Koolmees	0	0	2	1	1	1	0	0	0	1	0
Gaai	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Spreeuw	0	0	0	0	2	1	1	1	0	1	0
Huismus	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Ringmus	0	0	4	4	2	2	2	2	0	1	0
Vink	0	1	2	3	2	2	4	4	2	3	1
Groenling	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1
Putter	0	0	0	0	1	2	2	0	1	1	2
Kneu	1	4	2	3	2	1	2	3	3	5	1
Rietgors	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0
Totaal territoria	13	22	46	38	35	32	42	43	29	38	36

5.4. Rietveld Elburg

In de periode 2000-2009 is het Rietveld Elburg jaarlijks gekarteerd in het kader van het Meetnet Zoete Rijkswateren van Rijkswaterstaat en Sovon. De inventarisaties werden toen uitgevoerd door Jan van Diermen van de Provincie Gelderland (in 2006 door Ruud Foppen-Sovon). Sinds 2011 is een tweejarige cyclus ingezet, dat uitgevoerd wordt door leden van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe (van den Hoek 2014).

Inmiddels is beheerstechnisch het Rietveld Elburg bij Polder Oosterwolde gevoegd tot één eenheid. Vandaar dat het dit jaar ook onderdeel uitmaakte van de inventarisatie. Het is de vraag of dit in de komende jaren zinvol is, omdat het gebied al tweejaarlijks wordt geteld. In sommige jaren zou het gebied dan dubbel geteld worden.

In tabel 18 zijn de soorten en aantallen in de getelde periode op een rij gezet. Het gaat uitsluitend om het deel dat in beheer is bij Staatsbosbeheer (15 ha). Voor exacte grenzen zie de verspreidingskaarten in bijlage 6. Het plot dat tweejaarlijks en daarvoor jaarlijks wordt geteld is een stuk groter (zie van den Hoek 2014).

Watervogels laten wisselende trends zien. De Fuut en Grauwe Gans deden het beiden goed, terwijl sommige eendensoorten afnamen (Krakeend), niet werden vastgesteld (Bergeend en Krooneend) of stabiel bleven (Kuifeend en Tafeleend). Opvallend is de afwezigheid van de Roerdomp in de reeks van jaren. Die werd door ons tijdens geen van de rondes gehoord, terwijl derden de soort wel hoorden (zie soorttekst). Ook de Bruine Kiekendief was dit jaar niet present, al ontbreekt deze wel vaker een jaar. De aantallen van de ralachtigen en hoenders passen in de jaarlijkse fluctuaties die worden vastgesteld. Koekoek en IJsvogel bleven stabiel.

Moerasvogels bleven wat achter bij de jaarlijkse gemiddelden. Blauwborst, Snor en Rietzanger passen goed in de reeks van 2000-2009. Mogelijk is hier sprake van waarnemersinvloeden, gezien de territoria die in 2011 en 2013 wel erg dicht bij elkaar stonden. Opvallend is de gestage afname van de Kleine Karekiet, mogelijk is sprake van het achterwege blijven van jong vitaal rietland, omdat het areaal gemaaid rietland in de loop van de jaren is afgenomen.

Struweelvogels en vogels van ruigte (Bosrietzanger, Grasmus, Tuinfluiter en Kneu) deden het goed. Ook het Baardmannetje had een bovengemiddeld aantal, vermoedelijk door goede overleving in de afgelopen winter. De aantallen van de Rietgors fluctueren jaarlijks, maar passen goed in het langjarige gemiddelde.

Tabel 18. Aantalsverloop van broedvogels in het Rietveld Elburg (15 ha).

Soort	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013	2014
Dodaars	3	0	2	2	0	4	3	0	0	1	1	0
Fuut	5	0	7	3	2	4	5	0	4	4	2	10
Roerdomp	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	0
Grote Zilverreiger	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Knobbelzwaan	1	3	2	0	3	6	4	1	1	2	4	2
Grauwe Gans	0	0	0	0	0	13	0	0	4	4	11	18
Canadese Gans	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Brandgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Nijlgans	0	1	1	0	0	3	0	0	1	1	1	0
Bergeend	3	2	2	3	2	3	2	0	2	3	1	0
Krakeend	7	3	6	3	0	11	5	8	7	1	9	2
Wintertaling	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Zomertaling	6	1	2	0	0	1	1	3	0	0	0	0
Slobeend	5	2	1	0	0	2	3	0	2	0	0	0
Krooneend	4	3	3	5	9	3	5	4	4	2	1	0
Tafeleend	1	0	0	0	4	6	1	6	5	2	2	2
Witoogeend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Kuifeend	4	1	1	2	0	0	4	3	3	0	7	7
Bruine Kiekendief	1	2	1	2	2	0	2	1	1	0	1	0
Havik	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Torenvalk	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Fazant												2
Waterral	3	3	5	2	4	3	7	4	3	2	4	3
Waterhoen	4	3	5	4	3	0	3	2	1	3	4	2
Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0
Meerkoet	7	8	9	12	?	?	8	6	12	12	11	9
Scholekster	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	6	2	0	0	0	0	0
Kievit	0	0	0	0	0	10	4	0	0	0	0	0
Tureluur	0	0	0	0	0	4	2	0	0	0	0	0
Holenduif	0	2	1	1	1	2	2	0	1	0	0	0
Koekoek	0	2	2	3	2	1	2	1	1	2	1	1
Ransuil	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ijsvogel	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1
Grote Bonte Specht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0
Oeverwaluw	32	24	0	0	0	0	0	0	69	0	3	187
Heggenmus	?	?	?	?	?	?	7	2	3	1	3	1
Witte Kwikstaart	2	0	5	3	1	1	4	0	2	1	2	0
Nachtegaal	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Blauwborst	1	2	2	2	3	0	1	3	2	7	8	3
Zanglijster	0	0	0	0	1	0	2	0	1	0	0	0
Sprinkhaanzanger	0	2	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0

Soort	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2013	2014
Snor	0	0	2	5	3	0	7	1	3	6	5	2
Rietzanger	0	1	1	1	2	3	3	2	4	20	8	4
Bosrietzanger	8	5	7	4	2	3	4	12	12	7	7	9
Kleine Karekiet	91	76	103	116	141	43	102	85	91	61	52	32
Grote Karekiet	0	3	1	0	0	0	1	0	3	1	0	0
Braamsluiper	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Spotvogel	2	2	3	2	2	0	1	0	0	0	1	0
Grasmus	4	5	5	4	6	2	7	2	6	7	3	6
Tuinfluitier	4	8	3	4	9	2	7	5	2	8	2	4
Zwartkop	?	3	2	?	?	?	3	1	3	3	3	2
Baardman	1	4	17	15	13	8	11	13	19	9	18	14
Staartmees	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Matkop	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Buidelmees	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Boomkruiper	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Gaai	0	0	0	0		0	1	1	0	0	0	0
Ekster	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Zwarte Kraai	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Spreeuw	?	?	?	?	?	0	2	0	2	0	0	1
Ringmus	?	3	?	?	?	?	?	?	?	?	?	0
Groenling	1	4	5	0	0	0	3	0	3	1	3	3
Putter	1	2	2	1	0	0	1	0	2	0	1	1
Kneu	0	2	4	4	0	0	2	0	2	2	2	4
Rietgors	15	13	22	23	26	10	19	21	14	23	33	20

In april en mei was het zuidwestelijke deel redelijk nat, met lokaal plas/dras situaties. De grasgroei kwam hierdoor laat opgang. Dit had een sterke aantrekkingskracht op de vestiging van broedende weidevogels en is gunstig voor opgroeiende kuikens, 7 mei 2014

6. Literatuur

- VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (red.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.
- DEUZEMAN S.B. 2004. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2004. SOVON-inventarisatierapport 2004/43. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S.B. 2006. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S. 2007a. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2007/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S. 2007b. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2007. SOVON-inventarisatierapport 2007/46. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S. 2009. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S. 2010. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2010/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DEUZEMAN S. 2011. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/07. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S. 2013a. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2011. SOVON-rapport 2013/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S. 2013b. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2012. SOVON-rapport 2013/43. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S. 2013. Broedvogels van Polder Oosterwolde in 2013. Sovon-rapport 2013/58. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- DEUZEMAN S. & VAN WIJHE E. 2011. Broedvogels van de eilanden in de Veluwerandmeren in 2010. SOVON-inventarisatierapport 2011/15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen.
- HUSTINGS M.F.H., KWAK R.G.M., OPDAM P.F.M. & REIJNEN M.J.S.M. 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Zeist.
- HOEK VAN DEN B. 2014. Broedvogelinventarisatie Rietveld Elburg 2013. Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.
- LOK 2000. Broedvogels van de Polder Oosterwolde in 2000. Rapport in eigen beheer.
- LOK 2003. Broedvogels van de Polder Oosterwolde in 2003. Rapport in eigen beheer.
- VAN MANEN W. 2001. Broedvogels van Arkemheen in 2001. SOVON-inventarisatierapport 2001/19. SOVON, Beek-Ubbergen.
- VAN MANEN W. & VAN DIERMEN J. 2006. Broedvogels van Arkemheen in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006/05, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W.A. & VAN KLEUNEN A. 2001. Weidevogels inventariseren in cultuurland. Handleiding Nationaal Weidevogelmeetnet. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- TEUNISSEN W. & SOLDAAT L. 2006. Recente aantalontwikkeling van weidevogels in Nederland. *De Levende Natuur*: 107:70-74.

Bijlage 1. Interpretatiecriteria met:

1. *Grenzen waartussen waarnemingen waarschijnlijk betrekking hebben op broedvogels;*
2. *Aantal waarnemingen dat is vereist tussen de datumgrenzen;*
3. *Aantal waarnemingen dat is vereist in hele periode;*
4. *Afstand waarbinnen twee waarnemingen die niet tijdens hetzelfde bezoek zijn gedaan, worden beschouwd als van hetzelfde territorium. In geval van meer dan twee waarnemingen is voor de grootte van een territorium maximaal 1,5 maal de fusie-afstand aangehouden.*

Soort	1a	1b	2	3	4
Knobbelzwaan	15-4	20-7	1	2	2500
Grauwe Gans	24-2	15-4	1	1	2500
Soepgans	24-2	15-4	1	1	2500
Grote Canadese Gans	27-3	30-6	1	2	2500
Nijlgans	10-3	15-5	1	2	2500
Kuifeend	10-5	30-6	1	1	1000
Krakeend	15-4	15-6	1	1	1000
Slobeend	15-4	30-6	1	1	1000
Wilde Eend	27-3	10-5	1	1	1000
Soepeend	27-3	10-5	1	2	1000
Wintertaling	25-4	30-6	1	1	1000
Dodaars	5-4	10-7	1	1	500
Fuut	10-4	15-6	1	2	1000
Wespendief	15-5	10-8	1	1	1000
Zeearend	27-1	20-6	2	3	2500
Havik	27-1	15-7	1	2	1000
Sperwer	24-2	15-7	1	2	500
Buizerd	27-1	15-7	1	2	1000
Waterhoen	15-4	15-6	1	1	300
Meerkoet	15-4	10-6	1	2	500
Kleine Plevier	10-5	15-7	1	1	1000
Houtsnip	10-3	20-7	1	1	1000
Tureluur	15-4	15-6	1	1	1000
Holenduif	24-2	31-7	1	1	500
Houtduif	15-4	31-7	1	1	300
Turkse Tortel	10-3	20-8	1	1	300
Zomertortel	25-4	20-7	1	1	300
Koekoek	5-5	25-6	1	1	1000
IJsvogel	27-3	15-5	1	2	2000
Grote Bonte Specht	24-2	30-6	1	1	300
Kleine Bonte Specht	27-1	20-6	1	1	500
Wielewaal	5-5	15-7	1	1	500
Ekster	27-1	30-6	1	1	500
Gaai	27-3	10-7	1	1	500
Zwarte Kraai	24-2	30-6	1	1	500
Goudhaan	5-4	30-6	1	1	300
Vuurgoudhaan	25-4	30-6	1	1	300
Pimpelmees	10-3	30-6	1	1	300
Koolmees	10-3	30-6	1	1	300
Matkop	27-1	30-6	1	1	500
Boerenzwaluw	15-5	30-6	2	2	1000
Staartmees	24-2	31-5	1	1	500
Tjiftjaf	5-4	20-7	1	1	300

Broedvogels van Oosterwolde en Rietveld Elburg in 2014

Soort	1a	1b	2	3	4
Fitis	10-4	30-6	1	1	300
Braamsluiper	25-4	30-6	1	1	300
Grasmus	20-4	10-7	1	1	300
Tuinfluit	25-4	20-7	1	1	300
Zwartkop	10-4	20-7	1	1	300
Sprinkhaanzanger	25-4	20-7	1	1	300
Spotvogel	5-5	15-7	1	1	300
Bosrietzanger	5-5	20-7	1	1	300
Kleine Karekiet	30-4	10-7	1	1	300
Rietzanger	20-4	10-7	1	1	300
Boomklever	10-2	31-5	1	1	300
Boomkruiper	27-1	20-6	1	1	300
Winterkoning	27-1	20-7	1	1	300
Spreeuw	27-3	31-5	1	1	300
Merel	24-2	15-7	1	1	300
Zanglijster	15-4	30-6	1	1	300
Grote Lijster	24-2	31-5	1	1	500
Grauwe Vliegenvanger	10-5	10-8	1	1	300
Roodborst	25-4	30-6	1	1	300
Nachtegaal	30-4	20-6	1	1	300
Gekraagde Roodstaart	25-4	30-6	1	1	300
Roodborsttapuit	10-3	15-7	1	1	300
Heggenmus	5-3	10-7	1	1	300
Huisbus	5-3	20-6	1	1	300
Ringmus	27-3	15-6	1	1	300
Witte Kwikstaart	27-3	10-7	1	2	300
Boompieper	10-4	10-7	1	1	300
Vink	15-4	20-7	1	1	300
Keep	10-5	20-7	2	2	300
Groenling	10-4	20-6	1	1	300
Putter	27-3	15-7	1	1	300
Kneu	20-4	20-7	1	1	500
Goudvink	27-3	31-7	1	1	500
Appelvink	10-3	20-6	1	1	300
Rietgors	10-4	30-6	1	1	300

Bijlage 2. Landelijke broedvogeltrends van soorten in Polder Oosterwolde, waarvan uit tenminste twee jaren gegevens voorhanden zijn. De trends beslaan de periode 1990-2012, het eerste jaar is gesteld op 100.

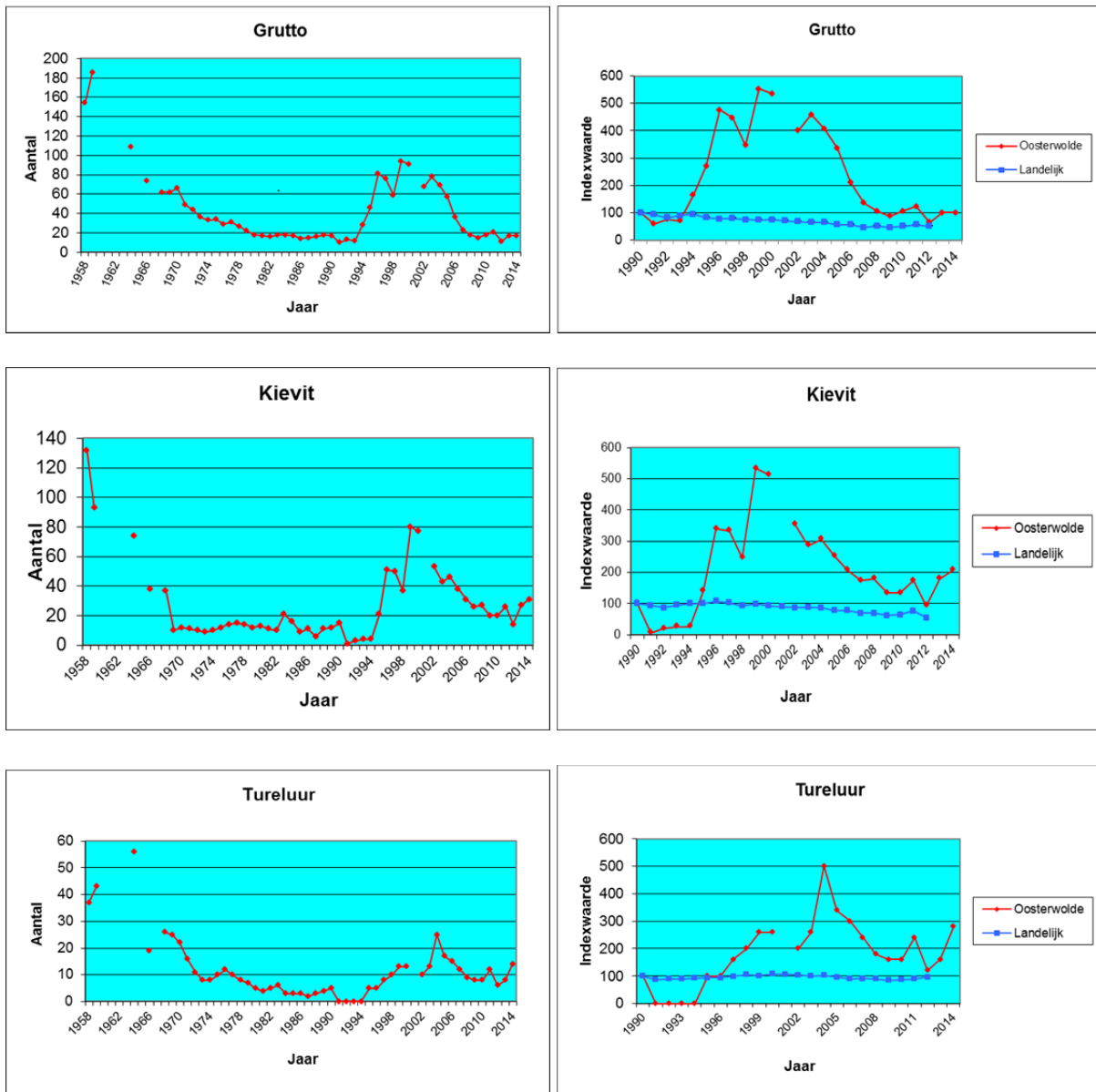
Knobbelzwaan		Ekster	
Grauwe Gans		Gaai	
Kolgans		Zwarte Kraai	
Canadese Gans		Buidelmees	
Brandgans		Pimpelmees	
Nijlgans		Koolmees	
Bergeend		Baardman	
Krooneend		Veldleeuwerik	
Tafeleend		Boerenzwaluw	
Kuifeend		Huiszwaluw	
Krakeend		Startmees	
Smient		Tjiftjaf	
Slobeend		Fitis	
Wilde Eend		Braamsluiper	
Zomertaling		Grasmus	
Wintertaling		Tuinfluit	
Kwartel		Zwartkop	
Fazant		Sprinkhaanzanger	
Roerdomp		Snor	
Purperreiger		Spotvogel	
Dodaars		Bosrietzanger	
Fuut		Kleine Karekiet	
Bruine Kiekendief		Rietzanger	
Buizerd		Grote Karekiet	
Waterral		Winterkoning	
Waterhoen		Spreeuw	
Meerkoet		Merel	
Scholekster		Zanglijster	
Kleine Plevier		Roodborst	
Kievit		Blauwborst	
Watersnip		Roodborsttapuit	
Grutto		Heggenmus	
Wulp		Huismus	
Tureluur		Ringmus	
Zwarte Stern		Gele kwikstaart	
Visdief		Witte kwikstaart	
Holenduif		Graspieper	
Houtduif		Vink	
Zomertortel		Groenling	
Koekoek		Putter	
Ransuil		Kneu	
IJsvogel		Rietgors	

Bijlage 3. Aantallen weidevogels in het weidevogelreservaat vanaf 1958 (naar gegevens Adrie Hottinga).

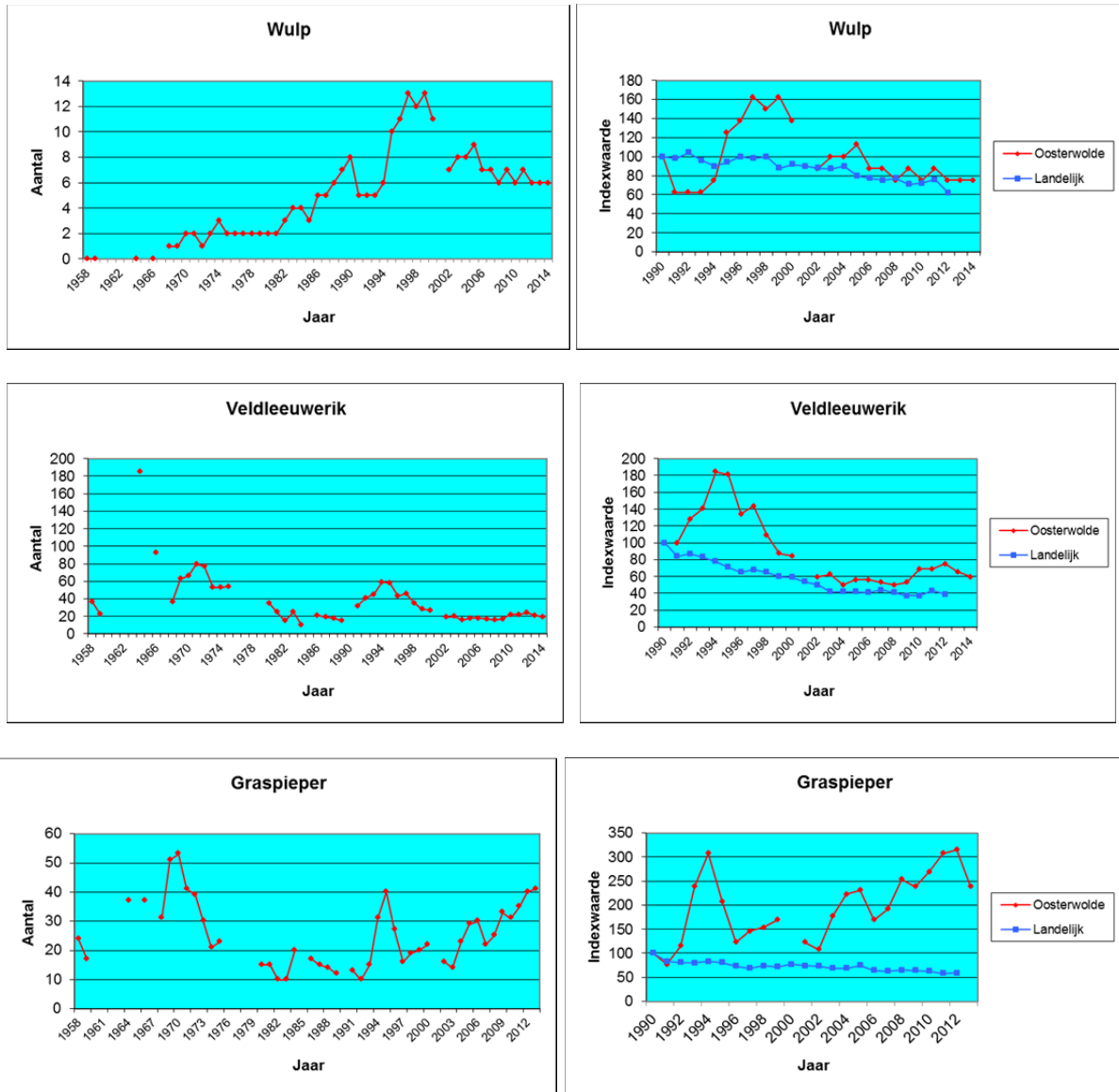
Jaar	Zota	Slob	Kuif	Schol	Kievit	Kemp	Wasn	Grutto	Wulp	Turel	Veldl	Grasp
1958	2	6		4	132	38	4	154	0	37	37	24
1959		9		3	93	40		186	0	43	23	17
1960												
1961												
1962												
1963												
1964				0	74	19		109	0	56	185	37
1965												
1966	9	13		0	38	23		74	0	19	93	37
1967												
1968				2	37	12		62	1	26	37	31
1969	8	6		6	10	4	5	62	1	25	63	51
1970	11	9		7	12	11	4	66	2	22	66	53
1971	9	6		7	11	9	6	49	2	16	80	41
1972	11	6		6	10	12	5	44	1	11	77	39
1973	6	4		8	9	6	4	36	2	8	53	30
1974	8	4		12	10	8	4	33	3	8	53	21
1975	11	2		13	12	6	4	34	2	10	54	23
1976	0			14	14	0	1	29	2	12		
1977	1			16	15	0	3	31	2	10		
1978	1			16	14	0	4	27	2	8		
1979	3			7	12	0	3	22	2	7		
1980	3	4		7	13	0	3	18	2	5	35	15
1981	1	2		9	11	0	3	17	2	4	25	15
1982	1	3		10	10	0	2	16	3	5	15	10
1983	1	0		6	21	0	4	18	4	6	25	10
1984	1	0		12	16	0	3	18	4	3	10	20
1985	1	1		11	9	0	0	17	3	3		
1986	1	1		12	11	0	0	14	5	3	21	17
1987	1	1		8	6	0	0	15	5	2	19	15
1988	1	2		8	11	0	0	16	6	3	18	14
1989	2	3		9	12	0	0	18	7	4	15	12
1990	1	3		8	15	0	0	17	8	5		
1991	0	1		6	1	0	0	10	5	0	32	13
1992	1	0		2	3	0	0	13	5	0	41	10
1993	3	0		0	4	0	0	12	5	0	45	15
1994	3	0		0	4	0	0	28	6	0	59	31
1995	4	4		4	21	0	0	46	10	5	58	40
1996	4	7		5	51	0	0	81	11	5	43	27
1997	8	8		5	50	0	1	76	13	8	46	16

Jaar	Zota	Slob	Kuif	Schol	Kievit	Kemp	Wasn	Grutto	Wulp	Turel	Veldl	Grasp
1998	9	8		4	37	1	0	59	12	10	35	19
1999	4	12		3	80	0	1	94	13	13	28	20
2000	9	7		4	77	1	1	91	11	13	27	22
2001												
2002	5	7		3	53	1	1	68	7	10	19	16
2003	6	7		2	43	0	2	78	8	13	20	14
2004	7	5	4	3	46	0	1	69	8	25	16	23
2005	6	10	6	2	38	0	1	57	9	17	18	29
2006	5	9	7	2	31	0	1	36	7	15	18	30
2007	3	6	8	2	26	0	1	23	7	12	17	22
2008	3	7	9	2	27	0	0	18	6	9	16	25
2009	4	5	9	0	20	0	0	15	7	8	17	33
2010	4	2	8	3	20	0	0	18	6	8	22	31
2011	3	3	5	3	26	0	0	21	7	12	22	35
2012	2	3	5	2	14	0	0	11	6	6	24	40
2013	3	3	7	3	27	0	0	17	6	8	21	41
2014	3	4	7	1	31	0	0	17	6	14	19	31

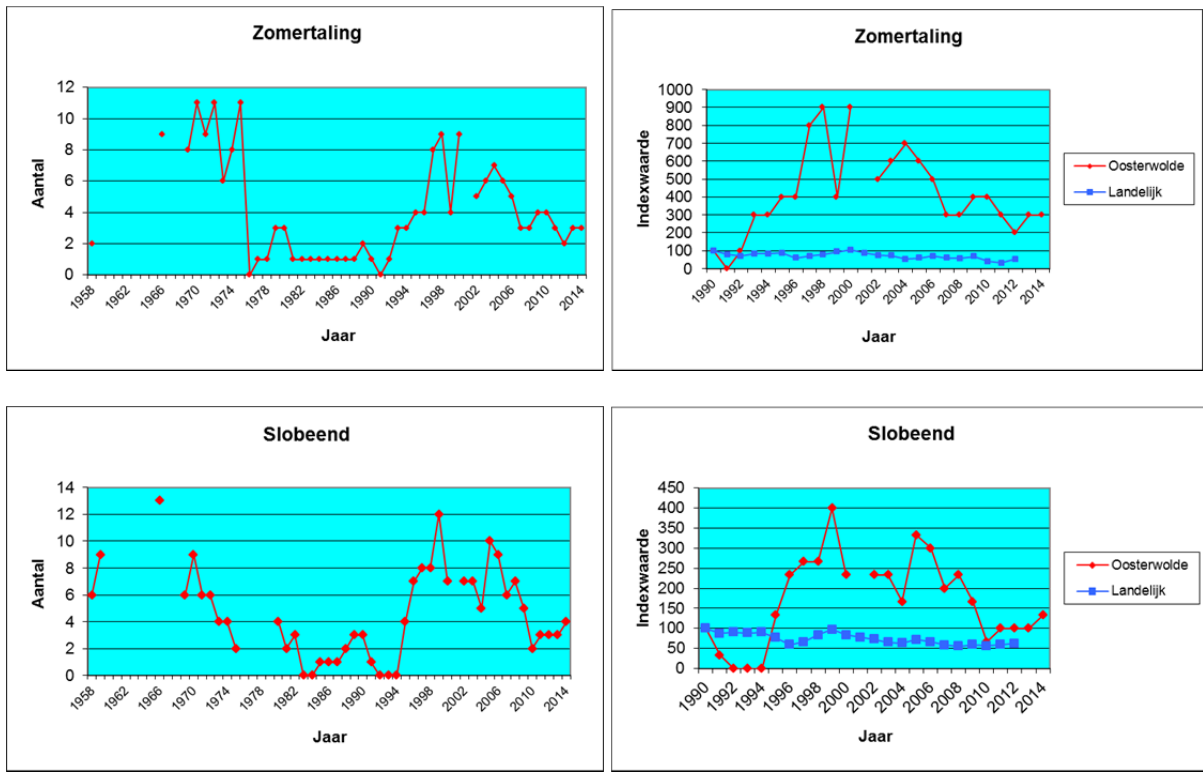
Bijlage 4. Aantalsverloop van de Grutto, Kievit en Tureluur, vergeleken met de landelijke index.

Bijlage 5. Aantalsverloop van de Wulp, Veldleeuwerik en Graspieper, vergeleken met de landelijke index.

Bijlage 6. Aantalsverloop van de Zomertaling en de Slobeend, vergeleken met de landelijke index.

Bijlage 7 (Volgende pagina's). Verspreidingskaarten per soort.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

